

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Nov-Dec

Nr 6–2009

Årets
Nobelpristagare i
kemi, Venkatraman
Ramakrishnan på
besök i Rinkeby

Hearing om de
apatiska barnen i
Riksdagen

Redaktören har ordet

Kära läsare. Mycket har hänt under det gångna året. Den 27 januari, Förintelsen minnesdag, visade ÉRG sin egenproducerade utställning Den okända Förintelsen, som handlade om deportationen av romer och judar från Rumänien till

Transnistrien. Samtidigt visade Forum för levande historia en utställningen om judars Förintelse i Ukraina. DO blev namnet på en ny myndighet när alla tidigare diskrimineringsombudsmännen slogs ihop till en ny. På Rosenbad hölls ett viktigt internationellt möte för att se vilka framsteg som gjorts för att förbättra de nationella minoriteternas situation. Internationella romerdagen firades runt om i Sverige. I Göteborg firades dagen för första gången på Rhösska museet med ett seminarium med representanter för flera europeiska institutioner som enats om en ny rapport om problematiken kring romernas förflyttningar i Europa.

Stockholms universitet arrangerade en konferens om romers Förintelse och förföljelse genom tiderna fram till idag. Inbjudna var experter från olika länder som delade med sig av sin forskning om romer. I Stockholm valde romerna Lars Demetri till ny ordförande för Romskt kulturcentrum. Romskt ungdomsförbund, RUF, arrangerade Ternenge djesá, den första romska ungdomskonferensen i Sverige, på uppdrag av Delegationen för romska frågor. International romani Union utfärdade romska pass, vilket kritiserades av många olika romska organisationer. ERG blir ljudtidning. Romer som inte kan läsa av olika anledningar får ljudskivan gratis. Madonna blir utbuad på scen i Rumänien då hon tar romernas parti. ERG:s medarbetare Bengt O Björklund, berättar i sin bok Jag missade Woodstock om sitt liv från 1949 fram till 1973 då han frigges från ett turkiskt fängelse. Den andra augusti samlas romer i Auschwitz för att hedra cirka tre tusen mördade romer.

Under året tar två svenska romer sina examina på universitetet i Stockholm. Amnesty berättar på årets bokmässor i

Bengt O Björklund, Fred Taikon, Rosario Ali Taikon, framför sitter Mirelle Gyllenbäck, Maja-Lena Taikon och Veronika Portik.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: fredt@telia.com

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
Bengt O Björklund
Mirelle Gyllenbäck
Veronika Portik

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:
fredt@telia.com

Göteborg att romerna får det allt sämre i Europa. Debatten om Apatiska barn blossar upp med Geller Tamas nya bok De Apatiska. Avslöjandena ledde till en hearing i riksdagen. I slutet av året kom de av regeringen utlovade konferenserna där man skulle lyfta de romska frågorna. Equalety Summit var den första där inga romer som vanligt hade någon plats i talarstolen, till skillnad mot den som Fundamental Rights Agency FRA arran-

Innehåll:

Insändare	sid. 3
Om romernas situation	sid. 4
Om de apatiska barnen	sid. 5-7
Bakro	sid. 7
Galaföreställning	sid. 8-9
Kulturvecka på RKC	sid. 10-11
Bostadsmarknaden	sid. 12-13
Den glömda jämlikheten	sid. 14-15
Rädda romsk media!	sid. 16
Romerna i Skåne	sid. 18-20
En ursäkt	sid. 20
Notiser	sid. 21
Länsstyrelsen tar över	sid. 22-23
Romer på agendan	sid. 24-26
Nobelpristagaren	sid. 28-29
Recept	sid. 30-31

Bilden på framsidan är tagen på Rinkeby bibliotek den 9 december i år med årets nobelpristagare i kemi, Venkatraman Ramakrishnan av Rosario Ali Taikon.

Vår bidragsgivare

Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

gerade med fokus på romers diskriminering och utsatthet. Inga romska organisationer från Sverige var med, trots att de, enligt FRA:s ordförande var inbjudna.

Delegationen för romska frågor stänger den 31 december dörren för att skriva klart sitt betänkande som de ska överlämna till regeringen i juli 2010 och Länsstyrelsen i Stockholm tar delvis över verksamheten till många romers förtret.

Romer på flykt

I förra veckan satt jag i Migrationsdomstolen och följde med spännt intresse ett asylärende, som hade överklagats. Det var en romsk familj från Kosovo bestående av mamma, pappa och ett 4-årigt barn, som kom till Sverige år 2007, efter att ha flytt från sin hemort Gnjilane, där de blivit utsatta för förföljelse på grund av sin romska etnicitet. De hade trots många svårigheter stannat kvar väldigt länge i Kosovo, men till slut blev livet alltför outhärdligt. Att ta till flykt var för dem den enda utvägen.

Väl här i Sverige ansökte de direkt om asyl och berättade också ingående om alla de övergrepp de utsatts för. Men när Migrationsverkets beslut fattades, hade praxis ändrats. Det var inte längre en självklarhet att romer från Kosovo skulle få uppehållstillstånd och flyktingstatus här i Sverige. I stället blev det ett avslagsbeslut. Familjen överklagade och det var vid den muntliga förhandlingen i Migrationsdomstolen i Stockholm, som jag infunnit mig. Man får verkligen hoppas att domstolen finner att familjens asylskäl är tillräckliga. Eller i vart fall att de kan beviljas uppehållstillstånd på synnerligen ömmande omständigheter. Nu väntar vi, dvs. familjen, deras advokat och jag själv med spänning på domen, som kommer om två veckor.

Den här familjen är som romer inte välkomna i Kosovo och de är livrädda för att tvingas tillbaka dit. Detta av flera skäl. De har ett barn som de önskar ska få ha en framtid i ett land där man som rom kan leva utan att ständigt vara rädd. Mamman är svårt traumatiserad och närmast apatisk, pappan är allvarligt hjärtsjuk och i behov av en hjärtoperation som inte går att genomföra i Kosovo.

Jag kom precis hem från en kortare resa till Serbien, där jag besökte några romska familjer, som inte hade haft turen

att få stanna i Sverige. En familj från själva Serbien hade en 14-årig pojke som var allvarligt sjuk. Han hade redan här i Sverige blivit mer och mer isolerad och okontaktbar, men han hade trots sitt allvarliga sjukdomstillstånd blivit skickad tillbaka till Serbien med sin familj.

Han har inte pratat och ingen har kunnat ha någon verbal kontakt med honom på flera år. Han äter inte längre själv utan blir matad med flytande föda av sin mamma, som är mycket orolig för honom. Han ligger som i koma. Skall han bli frisk och bli en vanlig pojke igen? Kommer han någonsin att kunna gå och prata igen?

Livet i det lilla, lilla rummet där familjen bor värms upp av en vedspis. Pojkens mamma berättar att man betalar c:a 300 kronor/kubikmeter. Lika dyrt som i Sverige! Ännu så länge klarar man sig, för snälla människor i Sverige skickar pengar till deras uppehälle. Men hur ska det gå för den apatiska pojken?

Nästa ställe jag besöker i Serbien är en plats ute på landet, c:a 40 km från Belgrad. Här finns något som kallas ett kollektivcenter, något som visar sig vara några rum i gamla arbetarbaracker som Serbiska staten hyrt av det intelligande värmekraftverket.

”Kollektivcentret” hyser under en kort period familjer som utvisats från olika EU-länder där de nekats asyl. När de kommer till Belgrad, och inte har någonstans att ta vägen, får de under de första fjorton dagarna bo på ett av fyra kollektivcenter. I Obrenovac rörde det sig om rum av mycket enkel beskaffenhet i

gamla baracker, men trots allt, det var tak över huvudet.

Den familj jag letade efter, en familj som varit asylsökande i Sverige, fanns inte längre kvar. De hade säkert redan lämnat landet, för att försöka få asyl någon annanstans. Många olika personer berättade för mig att just nu är det från Sverige och Tyskland som det kommer många romer som inte fått uppehållstillstånd, och som är i ett oerhört dåligt skick. Högravida kvinnor, apatiska barn, svårt traumatiserade vuxna som lider av PTSD (post traumatiskt stress syndrom) och som inte får någon behandling. I Serbien finns inga resurser och romerna är på intet sätt prioriterade! Hur har det kunnat bli så här? Vad händer i vårt land som alltid framhåller att vi har en humanitär flyktingpolitik? Vi borde skydda och hjälpa romerna från Balkan, som lyckats fly från förföljelse och elände och hjälpa dem att bli lite mer människovärdigt behandlade. Vi borde bli en förebild för andra länder!

Ingrid Schiöler

Rosario Ali Taikon, Theresa Eriksson, Paula Andreska och Lise Berg.

Om romernas situation

Det var en intresserad skara människor som samlats på folkets hus i Göteborg. Amnesty anordnade ett seminarium för att belysa romernas situation i Europa. Medverkande var Thereza Eriksson, lärare på Agnesbergs folkhögskola i Göteborg, Rosario Taikon från È Romani Glinda samt Lise Bergh, generalsekreterare för Amnesty.

Text: Mirelle Gyllenbäck **Foto:** Veronika Portik

Att romernas situation runt omkring i Europa är en angelägen fråga är ingenting nytt, i synnerhet när det gäller de romska barnen. Att alla barn ska få gå i skolan och få en gedigen utbildning är en självklarhet. Men denna självklarhet omfattar inte alla romer. Det finns fall från olika länder i Europa där romska barn sätts i klasser och skolor ämnade för förståndshandikappade barn, trots att de romska barnen mycket väl platsar i de vanliga klasserna. Detta har skett vid ett flertal tillfällen i bland annat Slovenien. När det går ut information till de romska föräldrarna är de inte alltid heller medvetna om att barnen blir placerade i dessa skolor och klasser.

Att romer blir diskriminerade inom många olika samhällssektorer är heller ingenting nytt. Många länder runt omkring i Europa har en bra lagstiftning

när det kommer till diskriminering och orättvis behandling. Men eftersom påföljderna för de som diskriminerar är små eller till och med obefintliga, tas inte lagstiftningen på så stort allvar. Att romska barn placeras i särskolor är ett problem för hela Europa menar Rosario Ali Taikon.

– I många länder finns det tester som varje elev måste göra för att få tillträde till en viss skola. Dessa tester går bland annat ut på att se hur kulturellt och språkligt kompetenta de är. I många fall har romerna sämre förutsättningar att klara av dessa tester. Trots att de kan vara födda i landet, betyder det inte att de har haft kontakt med majoritetsbefolkningen. I vissa fall kan de inget annat språk än romanés. Men i många fall vill föräldrarna att barnen ska gå i dessa specialklasser

eftersom det redan finns andra romer som går där, säger Rosario Ali Taikon.

Romerna i Italien - en av de mörkaste situationerna?

Under den senaste tiden har det varit ett stort inflöde av rumänska romer till Italien. Det är dessa romer som varit föremål för den heta debatt som förts de senaste åren i landet. Deras situation stryps hela tiden genom restriktioner. Runt omkring i Italien finns det läger där de är bosatta året om. Myndigheterna vill begränsa deras frihet genom att kontrollera vem som går ut och in i lägren.

– Det har förts fram en stor kritik från olika länder, men det har inte hänt någonting i praktiken.

Fingertrycksdebatten av romer i Italien (se È Romani Glinda nummer 4-2008) var hett omdebatterad, men ingenting hände förutom kritik från bland annat media. Den kritik som Sverige har riktat mot landet har varit svag, säger Lise Bergh. framtiden

Här i Sverige då?

Skiljer sig situationen för romerna här i Sverige exempelvis från Slovenien och Italien? Ja, menar Thereza Eriksson.

– Men det finns fortfarande mycket kvar att göra.

Hon menar att om vi, både romer och majoritetsbefolkningen, inte visar starkare motstånd mot det som sker i Europa mot romerna, är det inte långt från att det kan hända oss. Här i landet har alla romer samma rättigheter som majoritetsbefolkningen, men det betyder inte att diskrimineringen har försvunnit. Eftersom romerna har en låg utbildningstradition, leder det till att gruppen rent generellt inte har så stor kunskap om sina rättigheter.

– I olika situationer som kan uppstå, vet man att man blir illa behandlad, men man vet inte att det är diskriminering, säger Thereza Eriksson.

Hearing om de apatiska barnen

I mitten av november inbjöd Vänsterpartiet till en hearing i Riksdagen om apatiska barn. Inbjudna var författaren Gellert Tamas som skrivit den uppmärksammade boken "De apatiska", företrädare för de myndigheter som handlägger asylfrågor samt de som möter de apatiska barnen i sitt arbete. Moderator var Kalle Larsson, flyktingpolitisk talesman (v).

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Veronika Portik

År 2004 blev de apatiska barnen en medial fråga när själva begreppet myntades. Redan då låg ett hundratal barn sjuka. Diskussionerna och debatterna blev allt vildare och allt mer hätska. Även från myndigheternas sida talade man om att barnen fejkade sin situation, att de blev förgiftade av sina föräldrar, att de var apatiska på dagen, men lekte, skrattade och åt under natten. Många av barnen var romska barn, kanske var det något som ytterligare spädde på mytbilden om deras situation.

Det var Kalle Larsson som presenterade Gellert Tamas och han kallade Gellerts bok för "Årtiondets viktigaste reportagebok" och författaren och journalisten Gellert satte själv an tonen när han inledningstalade och berättade om några av alla de fall han dokumenterat i sin bok. Han berättade bland annat historien om Mariana Kaurova, en ung tjej med ett tragiskt förflutet som blev allt sjukare och mer deprimerad för att till slut bli helt katatonisk.

– Hon avvisades bakvägen för att inte någon skulle kunna dokumentera det hela, ett barn som inte ens kunde sitta upp. Mamman knuffades ut ur ambulansen och blev kvar i Sverige.

Gellert Tamas berättade om när han intervjuade en polis som påstod att "Det vet ju alla att de fejkar".

– Detta trots att vårdande läkare sade motsatsen.

Gellert Tamas höll då på med ett inslag för Kalla fakta, men intervjun med polisen togs inte med.

– Vi hade långa samtal på redaktionen om hur Peter Johansson, en polisinspektör, kunde påstå något så uppseendeväck-

ande, att han offentligt kunde sprida så grova anklagelser som han saknade alla former av belägg för och som i Marianas fall hade karaktären av rena vandringsägner.

Men redaktionen valde alltså att inte ta med hans uttalande.

– Vi var eniga om att den behandling Mariana utsattes för inte berodde på en enskild polisman utan på en rad myndigheters nonchalans, ointresse eller rena misstag.

Den brutala avvisningen av Mariana föregicks av beslut från Migrationsverket, polisen, barn- och ungdomspsykiatri (BUP), öppenvården, slutenvården, socialtjänsten och kriminalvårdens porttjänst.

Två och ett halvt år senare slog en statlig utredning fast att manipulation och förgiftning låg bakom dessa barns situation.

När de apatiska barnen blev en medial

fråga 2004 uttalade sig dåvarande migrationsminister Barbro Holmberg. Hon sade att "Det är inte asylpolitiken som gör barnen sjuka".

– Detta blev något av ett mantra som uttalades om och om igen. Barbro Holmberg påstod att barnen blev friska så fort som de avvisats, något som visade sig vara en ren lögn.

Marie Hessle, regeringens utredare om apatiska flyktingbarn och nationell samordnare, lämnade under 2005 en rapport om barnens situation.

– I den kan man läsa att barnen är uppe och springer på nätterna och att "då blir vi glada". Vi gjorde under hösten det året en stor undersökning för att se om detta var sant. Det visade sig att det inte fanns några belägg alls för detta påstående, att det hela handlade om vandringsägner. Men ju mer infekterad debatten blev, ju fler apatiska barn avvisades.

Det var Marie Hessle som polisanmälde föräldrarna till ett stort antal apatiska barn. Mellan åren 2003 och 2005 avvisades mellan 20-30 apatiska barn.

– Ett av barnen på en flyktingförläggning i Stockholm höll på att dö av uttorkning innan hon avvisades.

Gellert Tamas menar att det är olyckligt med politiseringen av frågan kring de

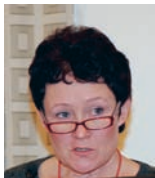

Tamas Gellert berättar om de apatiska barnens situation.

apatiska barnen. Han menar också att det är av största vikt att det sker en rättslig prövning, mycket av flera myndigheters agerande är att betrakta som brottsligt förfarande, att man borde börja med att tillsätta en oberoende granskningsnämnd.

– Barnens asylskäl måste stärkas. Det måste finnas en garanti om vårdkontinuitet i det land dit barnet avvisas. Det är tjugo år sedan Barnkonventionen kom. Den borde vara en del av svensk lagstiftning vid det här laget.

Eva Wiiks är psykoterapeut och har mött måna apatiska barn.

– Vården av apatiska barn ser olika ut i olika delar av landet. Föräldrarna till en romsk pojke som heter Daniel fick höra att ”Det är föräldrarnas ansvar att hitta vård”. Idag får han bara vård av Frälsningsarmén och blir bara allt smalare.

Anita Dorazio, asylkommittén och Läkare i världens klinik för papperslösa, berättade om sina möten med de apatiska barnen.

– Det går inte att tala med dessa barn, bara med föräldrarna. Det värsta fallet jag varit med om handlar om en pojke som såg sin pappa mördas. Han har legat katatonisk i två och ett halvt år, helt okontaktbar. Det som sker med dessa barn är en humanitär katastrof.

Lotta Wiberg är psykolog på BUP och före detta samordningsansvarig för Vårdkedjan för apatiska barn.

– Bakgrunden till vårdkedjan var att vi upptäckte många barn med en svår symptombild. Dessa barn är mycket sårbara, både som individ och familj och det faktum att befinner sig på flykt. Dessa barn känner en enorm stress, oro för sina föräldrar och själva asylprocessen är en stor stressfaktor och den långa handläggningen. Behandlingen av dessa barn går ut på att reducera stressen. Det är viktigt att få till stånd en vardag som de har kon-

troll över. Då kan det vända. De måste få ett hopp.

Göran Bodegård är överläkare på BUP.

– De barn som vi ser är mycket sjuka och de blev sjuka innan de fick avslag på sin asylansökan.

Hans Peter Söndergaard talade om viktiga upptäckter av stresshormoner hos apatiska barn.

Anders Printz är avdelningschef för Hälso- sjukvårdsavdelningen på Socialstyrelsen.

– Vi har inlett ett arbete om hur dessa barn kan få god vård av god kvalitet. Dessa barn måste få samma möjlighet till vård

som alla andra barn. Fram till årsskiftet ska vi se på vilka områden som måste belysas, till exempel om vi tillräckligt bra erbjuder vård till papperslösa och asylsökande. Det är viktigt att man tidigt identifierar de barn som är i riskzonen. Vi måste se vad vi kan göra bättre. Kanske behövs det en ny lagstiftning. Socialtjänsten och vården måste samarbeta bättre och ansvaret måste bli tydligare.

Mikael Ribbenvik är rättschef på Migrationsverket.

– Vi har idag 27 apatiska barn. Nio av dem har fått permanent uppehållstillstånd, sex fall behandlas av Migrationsverket, sex fall ligger hos dom-

stolen och sex av dem ska utvisas.

Mikael Ribbenvik talade om den nya utlänningslagen som trädde i kraft efter att den tillfälliga lagen som gav amnesti åt ett flertal papperslösa upphört att gälla 2006.

– Den nya lagen är som den gamla. Det är aningslöst att tro att en tillfällig lagstiftning som gäller i bara fem månader ska lösa allt. I den nya lagen står det att man ska hänsyn till ”synnerliga omständigheter”, något som domstolarna tolkar rent juridiskt som än mer svårt att uppfylla än den tidigare skrivningen ”av humanitära skäl”. När vi tar ställning följer vi gällande lagstiftning. Många har

sagt att kan ni inte tolka lagen med civilkurage, men vi måste följa lagen.

Henry Ascher är barnläkare på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg.

– I takt med den hårdare synen på flyktingar ökar de apatiska barnen. Det finns ett starkt samband mellan barnens trauma-

matiska upplevelser och deras tillstånd. Det finns ingen kunskap alls om apatiska barn i de hemländer de kommer ifrån.

Sverige har fått kritik från FN för sitt sätt att hantera asylsökande barn.

– Det finns ett stort behov av breda insatser för flyktningbarnen. Vi måste vara bättre på att lyssna på barnens egna berättelser. Det är dags att vi gör Barnkonventionen till svensk lag. Barn har också skäl till asyl.

Även Henry Ascher tog upp den nya, hårdare formuleringen i den nya utlänningslagen.

– Den nya lagen har ingen bakdörr av typ ”humanitära skäl” och anmälningsplikten gör att socialtjänsten inte kan hjälpa gömda flyktingar. Idag ökar åter antalet apatiska barn. Man kan inte säga att man bara följer lagen och struntar i konsekvenserna. Detta slogs redan fast under Nürnberggrättegången där många hävdade att de bara lytt order. Jag efterlyser personer som inte bara skyller på andra. Mod och kurage är vad som behövs.

Sedan följde några korta repliker från de partirepresentanter som var på plats. De fick två minuter på sig och först ut var Kalle Larson (v).

– Det kommer att behövas ett ansvarsutkrävande. Både Migrationsverket och Migrationsdomstolen har en mycket hård praxis. Barn har egna asylskäl och det är dags att Barnkonventionen blir svensk lag.

Bodil Ceballos (mp) talade också om den nya formuleringen i utlänningslagen.

– Humanitära skäl har blivit till synnerliga omständigheter. Detta är något vi inte borde använda eftersom det är så restriktivt. Alla inblandade måste ta ett personligt ansvar.

Göte Wahlström (s) undrade varför flyktingfrågan överhuvudtaget ligger på Justitiedepartementet.

Ulf Nilsson (fp) efterlyste en humanare flyktingpolitik.

– Men migrationen måste vara reglerad.

Mikael Cederbratt (m) försvarade den nya utlänningslagen.

– Dagens system är rättsäkrare än det gamla var. Regeringen kommer att be Migrationsverket att utreda frågan om barnens perspektiv.

Lars Gustafsson (kd) menade att vården spelar en stor roll.

– Det är vårdpersonalen som måste vara styrande. Det är viktigt att vården i hemlandet är säkrad och vi måste kunna kontrollera vad som har hänt dessa barn sedan de kommit tillbaka. Jag tror att det blir svårt att göra Barnkonventionen till svensk lag.

Fredrik Federley (c) talade om avstån-

det mellan lagstiftarna och tolkarna av lagen.

– Det finns en uppenbar skillnad mellan lagstiftarnas intention och uttolkarnas. Migrationsverket har inte velat tolka lagen som vi har velat. Kanske måste vi ändra på formuleringen ”synnerliga omständigheter”. Tyvärr genomsyrar inte barnperspektivet lagstiftningen.

I den efterföljande debatten berättade Socialstyrelsens representant att det gamla påståendet om att barnen förgiftades, inte längre var deras officiella hållning. Migrationsverkets representant tog upp frågan om förtroendeläkare.

– När vi inte förstår ett läkarutlåtande kallar vi in en förtroendeläkare. Det är många läkarutlåtanden som vi inte alls förstår.

När ÉRG talade med Gellert Tamas efteråt menade han att det var ett stort steg bara det att Socialstyrelsen tagit bort den gamla formuleringen om förgiftning.

– Men barnen kommer helat tiden till sist att vara beroende av lagstiftarna och dess uttolkare. Just nu lägger de bara ansvaret på varandra. Ett första viktigt steg är att man nu funderar på att formulera om ”synnerliga omständigheter”. Sedan är det problematiken med vårdkontinuiteten, med den rätt till vård som dessa barn har även i det land dit de avvisas. Inget barn ska kunna avvisas om inte vårdkontinuiteten är garanterad.

Vi undrade om det faktum att det är så många romska barn som blir apatiska har haft någon effekt på inställningen till dem.

– I och med att det är många romska barn som är apatiska finns det säkert gamla fördomar som spelar in i debatten och bemötandet, sade Gellert Tamas.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Ilo.

Stor galaföreställning på Södra teatern

Romskt kulturcentrum i Stockholm arrangerade som ett led i den romska kulturveckan mellan 2 -7 november en galaföreställning med romska världsartister som Balkans egen souldrottning Esma Redzepova, den spanska ensemblen Puerto Flamenco och den ryska sång- och dansgruppen ILO på Södra teatern.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Rosario Ali Taikon och Domino Kai

Galan arrangerades i syfte att belysa romernas kamp för sitt berättigande i samhället, något som underströks med utdelandet av RKC:s nyinstiftade hederspris till artisten Esma Redzepova för sitt humanistiska engagemang och sitt arbete mot barnförtryck och antiziganism. Priset kommer att delas ut årligen till personer som bidrar till att bekämpa orättvisor och rasism.

Först ut på scenen i år var RKC:s egen dansgrupp Terné Cherhaia. Det är en fröjd och en ynnest att få följa dessa dansande romska barn som bara blir allt bättre och allt större med åren.

En ny bekantskap i år var den begåvade sångerskan Viktoria Famulson som med sin fantastiska röst trollband hela den fullsatta Södra teatern med sitt nästan ofattbara röstregister. Nästan lite synd bara att en sådan talang ska behöva

sjunga karaoke. Ge henne en riktig orkester! Viktoria Famulson har bland annat sjungit på lyxkryssningar i Karibien och Australien. Kanske är det därför vi har hört så lite om denna talang.

Konferencierer under kvällen var den ständigt aktuella Hans Caldaras och den charmiga Nadja Bilicki.

Den mest dramatiska föreställningen var nog den som inled-

des av Puerto Flamenco. Den två dansarna trollband publiken med sina exakta takter och kraftfulla rörelser. Hela föreställningen gick i ett slags manligt kvinnligt tema, med både en manlig och en kvinnlig sångerska som på sina egna

Esma Redzepova.

speciella sätt utgöt sina typiskt spanska klagovisor.

När Esma Redzepova intog scenen ville publikens vilda förtjusning aldrig ta slut. Hennes namn skallade mellan bänkraderna och publiken viftade med hela kroppen. Det är en märklig och mäktig känsla att vara med om den

attraktion som denna gigant inom den romska musiken har. Ingen kan som hon närma sig den råa nerv som berör alla romer. Naket och utan översentimentalitet sjunger hon så att tårarna faller.

Den ryska gruppen Ilo avslutade galakvällen med sin mycket professionella föreställning. De både sjunger och

dansar och deras ryska tillhörighet visar sig här med till exempel kosackliknande danser. Ilo är en grupp som har funnits i generationer och även på scenen visar det sig att generationerna i denna familj samarbetar. Det är en underbar föreställning, genomsyrad av ren professionalism och kärlek till det de gör.

Puerto Flamenco.

Viktoria Famulson.

Hans Caldaras, Weszo Kwiek, Angelina Dimiter och Mikael Dimiter under visningen av tevefilmen Kriss.

Kulturveckan på RKC i filmens tecken

Text: Bengt O Björklund

Krís

Romskt kulturcentrum i Stockholm inledde sin kulturvecka den 2 november med att visa TV-serien "KRIS" från 1963 som skildrar hur en romsk domstol fungerar. Det är en charmig dramatisering där romer ur familjerna Kaldaras, Demitri och Taikon agerar framför kameran i olika fiktiva problemställningar som ska lösas av en Krís. Även om tidens tand har gnagt på denna gamla kopia är det uppfriskande att se dessa romer agera. Det ligger nästan lite av pilsnerfilm över det hela, men man imponeras av den ogenerade uppvisningen av klassiska romska problem och deras lösningar.

Den romska krisen är något av ett nav i den romska kulturen. Sedan århundraden tillbaka har romerna själva skipat rättvisa bland de egna.

– Det är främst inom lovara och kelderash som dessa domstolar tillämpas, berättar Angelina Dimiter. Det är ett

sätt att skapa fred. Romerna var ju en liten grupp som reste runt och för att de inte skulle bli ovänner skipades rättvisa på detta sätt.

Den gamla tevefilmen inleddes med ett anförande av Karl-Herman Tillhagen, museiintendent på Nordiska museet under åren 1961 och 1972. Men hans intresse

för romer väcktes mycket tidigare.

– Redan 1947 kom Tillhagen till de romska lägren för att besöka dem.

Idag handlar Krís mer om nutida problem, menar Angelina.

– Det är viktigt att det sker en modernisering av Krís, att den även kan hantera moderna problem som droger och sådant.

Publiken ser på filmen Romska tårar.

Alla romer ser heder som något mycket viktigt.

– Idag ökar också samarbetet mellan de olika romska grupperna i Krís, säger Veszo Kwiek, som är studiotekniker på RKC. Man kan till exempel söka en krísatori, en romsk domare, från en annan grupp än den egna.

Katitzi

På onsdagskvällen var det dags för den gamla TV-serien "Katitzi" att visas på duken i RKC:s stora sal. Hans Caldaras berättade om inspelningarna av TV-serien och om Katarina Taikons författarskap och liv. Hans Caldaras var själv med i produktionen av TV-serien. Det var han som gjorde musiken till serien.

Romska tårar

På fredagen under kulturveckan visades åter den rumänska filmen "Romska tårar" av den rumänska aktivisten Luminita Mihai Cioabă. Filmen är ett enda långt vittnesmål från de romer som överlevde hemskheterna i Transnistrien under andra världskriget. De ofattbara omständigheter som dessa människor tvingades leva under berättas i dessa intervjuer med en nästan plågsam inlevelse. Barn som lämnades att dö i snön, kannibalism och ofattbara grymheter från både nazister, ryssar och rumäner.

En antal romska aktivister som samlats i Stockholm för ett arbetsseminarium kring romernas historia inom Pingstkyrkan var närvarande, bland andra Waldemar Kalinin från Ukraina, Thomas Acton från England, Jorge Bernal från Argentina och Elena Marushiakova och hennes man Veselin Popov från Bulgarien.

É Romani Glinda hade också tagit fram sex foton ur det digra arkiv som Rigo Lajos familj skänkt till Fred Taikon. Bilder från olika delar av Europa där romer träffas inom ramen för Pingstkyrkan. Rigo Lajos, som var en förgrundsfigur inom den romska väckelserörelsen, tillbringade en stor del av sitt

liv med att missionera bland romer i Sverige och Europa. Fred Taikon, som redan som barn åkte med Rigo Lajos till väckelsemöten i Frankrike, berättade om personerna som var med på bilderna.

Esma

Den romska musikens drottning, Esma Redzepova, har två gånger nominerats till Nobels fredspris. Det är för sitt engagemang i den romska frågan. Hon har i årtionden bekostat romska barn deras skolgång. Hon kommer från Makedonien, ett mångetniskt och mångkulturellt land med många romer.

Esma Redzepova, du verkar bli en allt vanligare gäst på musikscener i Sverige. Varför är det så?

– De älskar mig som artist i Sverige och jag får alltid bra recensioner här. Den makedonska ambassadören skickar mig alla pressklipp.

Esmas musik är en slags blandning av romsk, makedonsk och balkansk musik. Hon sjunger med mycket stor inlevelse och med en närhet till sina sånger som känns mycket äkta. Kanske är det just denna äkthet som ligger till grund för hennes engagemang i romernas problematik. Hon är dessutom från ett av de få länder i Östeuropa där romerna får det allt bättre.

– Makedonien är enda land som erkänner den romska minoriteten. Det råder ingen uttalad nationalism i landet och vi har en romsk parlamentariker och en

romsk minister. Det finns två privata romska tevestationer och de romska barnen kan idag lära sig romanés i skolan. Makedoniens nationella radio var dessutom den första radiostationen där man spelade romsk musik redan 1956.

I Makedonien omfattar skolplikten gymnasiet, något som också gäller alla romska barn.

– Det betyder att alla romska barn måste gå på gymnasiet och många av dem går vidare till universitet och högskola. Cirka fyra, fem procent av eleverna på högskolan är romer, säger Esma.

Esma har som sagt bekostat många romska barn deras skolgång. Idag är det särskilt två elever hon tar hand, en ung man på 24 år som går på den makedonska konstakademin. Han är skulptör. Och så en ung kvinnlig sångerska som många tror ska bli den nya Esma.

– Pojken kommer från Skopje och flickan från en liten stad som heter Kratovo. Hon bor med mig och hon är en fantastisk sångerska., säger Esma.

I Skopje finns det ett romskt museum som Esma grundat och driver. Där har hon sparat alla de fantastiska och påkostade kreationer hon burit på olika scener under sin tid som artist.

Esma Redzepova tar emot RKC:s nyinstiftade pris för sitt engagemang i romernas sak under galan på Södra teatern.

låsningen till regleringsbrevet, berättade Micael Nilsson.

Den utredningen föreslår att Boverket ska få större frihet att själva tolka sin roll och sina arbetsuppgifter.

Heidi Pikkarainen från DO påpekade vikten av att följa de internationella konventioner som Sverige har

skrivit under.

– Alla har enligt dessa konventioner rätt till en bostad, men romernas rätt till bostad kränks hela tiden. Sverige lever inte upp till vad konventionerna föreskriver. Romerna trakasseras, barnfamiljer vräks och de bor i undermåliga bostäder.

Heidi Pikkarainen berättade om tre olika fall där romer blivit diskriminerade på bostadsmarknaden, tre fall som slutade i förlikning.

– Många romer lever i en svår socioekonomisk situation och måste få någon form av stöd. De är ofta beroende av att myndigheter kan hjälpa dem att få ett kontrakt. Det är en komplex bild som kräver en helhetssyn.

Andra kränkningar som romer upplever i sitt boende är upprop bland grannar och att listor skrivs på för att bli av med dem.

– Segregationen i boendet är svår och stor i Sverige. Det är dags att alla aktörer tar sitt ansvar nu, sade Heidi Pikkarainen.

Mario Asp är finsk rom och anställd av

Uppsala kommun som handläggare inom socialtjänsten.

– Det finns en legalitet i att diskriminera romer, det är något som fortfa-

rande är accepterat. När jag som myndighetsperson en gång besökte en bostadsrättsförening sade ordförande i föreningen att han inte ville ta mig i hand eftersom jag var rom och han hade tyska gener.

Romerna och bostadsmarknaden

I början av november arrangerade Delegation för romska frågor ett miniseminarium om Romerna och bostadsmarknaden. Olika aktörer och myndigheter var inbjudna. Bakgrunden var att Delegationen ville samla på sig ytterligare information inför sitt slutbetänkande och att ge de olika aktörerna möjlighet att nätverka inom ramen för den romska frågan.

Text och foto: Bengt O Björklund

Romernas situation på bostadsmarknaden har alltid varit problematisk. Efter att i århundraden ha tvingats att ständigt flytta sina vagnar var det först på 1960-talet som de fick rätt till att bosätta sig och få en egen lägenhet.

– I vårt slutbetänkande som kommer i vår handlar en hel del om romernas situation i samhället, bland annat då romernas situation på bostadsmarknaden som vi ska tala om idag. Vi hoppas att detta seminarium ska ge oss fördjupad kunskap och goda idéer som vi kan ta med i slutbetänkandet, sade Ulf Öfverberg från Delegationen.

En av dem som anammat kallelsen var Micael Nilsson från Boverket.

– Vi jobbar inte med frågor som rör romer på Boverket. Ett skäl till det är att vi inte vet vad vi ska göra eftersom

vi inte gör något som inte står i regleringsbrevet. I vår statistik kan vi inte heller se vilken grupp som de tillhör, men när vi frågar fastighetsägare om det finns problem med romer säger de att romerna gärna festar och att de ofta är många i lägenheten. Att de ofta bor trångbott.

Micael Nilsson menar också att en del av de problem som romer har i att finna en lägenhet är dels de nätansökningar man måste göra som har alltför många frågor som måste besvaras innan deras ansökan accepteras av systemet och dels att alla romer dras över en kam som grupp.

– Det känns skamligt att erkänna, sade Micael Nilsson, men vi jobbar inte med frågan alls.

Ulf Öfverberg påpekade att företrädare för Arbetsförmedlingen sagt precis samma sak, att de inte jobbade med frågan för att det inte stod i deras regleringsbrev.

– Det görs just nu en ny utredning om Boverket där det riktas stark kritik mot

Bodil Runebjörk arbetar också på socialtjänsten i Uppsala.

– Det största problemet för romer att få ett eget kontrakt är skulder. I Uppsala är det mest finsk-romska romer som bor och de syns. Vi har en grupp på tio, femton familjer som tar upp mycket av vår tid. Det är inte en välanpassad grupp, men det finns många romer som vi inte känner till.

Rune Thomsson, chefsjurist på

Fastighetsägarna Sverige, såg lite humoristiskt på sin roll.

– Det är inte lätt att vara fastighetsägare. Det är ju vi som diskriminerar. Men vi som organisation har arbetat mot fördomar och okunskap om romerna och deras kultur. Visst kan man kritisera oss, men vi försöker. För att minska okunskapen har vi tagit fram faktablad och arrangerat seminarier för fastighetsägare om vad diskriminering är. Vår målsättning är att varje anställd i ett bostadsbolag ska veta diskriminering är och vi måste få bort alla fördomar och all diskriminering bland fastighetsägarna. Jag tycker det är synd att inte SABO, Sveriges allmännyttiga bostadsbolag, är med här idag, för problemen är lika stora där.

– SABO var inbjudna, men tackade nej.

Fastighetsägarna Sverige består av sju regioner och varje region har en egen ansvarsnämnd.

– Får vi reda på en fastighetsägare som diskriminerar tas det upp i sådan nämnd. I ett fall har vi uteslutit en fastighetsägare som diskriminerat, men fall som handlar om romer är ovanliga.

Rune Thomsson menar att det handlar om att förändra folks attityder gentemot romer och att det är ett bekymmer med de

högt satta kraven på inkomst och att man måste vara utan betalningsanmärkning.

Maria Leissner, ordfö-

rande för Delegationen för romska frågor, undrade om det är en speciell typ av fastighetsägare som diskriminerar. Heidi Pikkarainen menade att det är de högt satta kraven som sorterar bort vissa grupper.

– Den nya lagen som kommer talar om diskrimineringsersättning, och det är möjligt att nivåerna kommer att höjas, men 50 000 för en liten fastighetsägare är mycket pengar, sade Rune Thomsson.

Bodil Runebjörk menade att toleransen gentemot romer hänger ihop med bostadsbristen. Ju fler lägenheter, ju större tolerans eftersom man ju vill hyra ut.

Micael Nilsson kunde inte se någon strukturell diskriminering från sin horisont.

– Men allmännyttan använder sig av klausuler om barn för att sortera bort sökande man inte vill ha. Sedan undrar jag, kan man inte certifiera fastighetsägarna så att man vet att de har den kunskap som krävs?

Rune Thomsson nickade.

– Det är en god idé, men när man går med i Fastighetsägarna så går man med på de regler som vi har och de tillåter inte diskriminering, men visst kan man ha en form av certifiering.

– Problemet är ju de fastighetsägare som diskriminerar på etnisk grund. Det är den vi måste utrota, det är ju den vi vill åt. Kunskapen om diskrimineringslagstiftningen måste öka, sade Maria Leissner.

Karin Berglöf företrädde

Kronofogdemyndigheten.

– Det är vi som verkställer besluten om vräkning. Skuldsättning är ett problem. Det finns inte en fastighetsägare som inte kollar med oss. Vår myndighet träffar ungefär en tiondel av den svenska befolkningen. Vår kunskap om de etniska grupperna gör att vi kan se via namnet vilken grupp de tillhör. Det är viktigt att påpeka att lagen gäller för alla, sade hon.

När det gäller avhysningar är det till 98 procent beroende på obetalda räkningar.

– Vi är som myndighet tvungna att verkställa, men det är ingen grupp som är överrepresenterad när det gäller vräkningar. Nästan alla är redan kända inom socialtjänsten.

Det har inte skett någon ökning av vräkningar på grund av finanskrisen.

– Det är dyrt att vräka, något som ytterligare ökar den vräktes skuld. Jag har ingen särskild erfarenhet av romer. Vi bryr oss inte om etnisk tillhörighet, men myndigheter måste samarbeta mera och man måste våga gå in tidigare innan katastrofen är ett faktum, sade Karin Berglöf.

Heidi Pikkarainen menar att problemet med romerna på bostadsmarknaden ligger i hela kedjan. Maria Leissner undrar varför så få fall går till Hyresnämnden.

– Få romer känner till Hyresnämnden. Delegationen borde kanske upprätta ett register på de system för upprättelse som finns att tillgå idag, sade Heidi Pikkarainen.

Maria Leissner berättade att Delegationen kommer med ett delbetänkande i december.

– Finns det några särlosningar som skulle kunna underlätta för romer att få ett eget hyreskontrakt? undrade hon.

Rune Thomsson menade att de kommunala hyresgarantierna inte blivit någon större succé.

– Det är hyresgästen som måste ansöka om det hos kommunen, men det är få som känner till det. Det skulle kunna vara ytterligare ett verktyg när det gäller romer.

Men Bodil Runebjörk höll inte alls med.

– De privata världarna accepterar inte de kommunala hyresgarantierna. Ta Vasakronan till exempel. De har uttryckligen sagt att de inte vill ha hyressvaga gäster.

Maria Leissner återförde bollen på banan i sin slutreplik.

– Det stora problemet är fortfarande den diskriminering som sker mot romer på grund av att de är just romer.

Nyamko Sabuni.

Den glömda jämlikheten

I mitten av november hölls den tredje Equality Summit på Norra latin i Stockholm. Årets tema var samarbete för jämlikhet, men för den som trodde att mötet skulle fokusera på den mest ojämlika gruppen i Europa, nämligen romerna, blev mötet en stor besvikelse. Som vanligt, tvingas man säga, hamnade den romska frågan långt ner på agendan. Det var endast den inledningstalande svenska ministern Nyamko Sabuni och högkommissionären Thomas Hammarberg som över huvudtaget nämnde denna diskriminerade och förföljda folkgrupp, Europas största minoritet, romerna.

Text och foto: Bengt O Björklund

– Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet, sade Nyamko Sabuni bland annat.

Hon talade också om kvinnors situation i olika länder, bland annat i Kongo där hon själv föddes.

– I östra delen av Kongo våldtar rebellgrupper systematiskt kvinnor som en del av tortyren.

Hon menade också att det är dags att ord blir till handling.

– Vi medlemsstater måste börja leva upp till vad vi har lovat. Statsmakernas medverkan till övergrepp måste upphöra och politiska representanter som uppviglar befolkningen måste stoppas. Vi måste intensifiera kampen mot diskrimineringen av romer som tvingas bo i utkanten av

samhället. Hälften av alla romer har diskriminerats det senaste året. Många romer har dålig hälsa, ingen utbildning, ingen värdig bostad eller något arbete.

De tvingas på flykt från sina länder på grund av diskriminering. Vi måste arbeta för att ändra på attityden mot romer. Alla måste hjälpa till, även romerna själva, sade Nyamko Sabuni.

Den svenska integrations- och jämlikhetsministern talade även om det nya antidiskrimineringsdirektivet som är på gång.

– Vi måste nå enighet i antidiskrimineringsdirektivet. Diskriminering är ofta subtil, men ibland skrämmande uppenbar. Det är också mediernas roll att främja de mänskliga rättigheterna, att de visar på sanningen. Jämlikheten är den vikti-

gaste frågan idag.

Under den följande paneldebatten, med Greger Hatt som moderator, nämndes inte den romska problematiken över huvud taget. Den största jämlikhetsfrågan i Europa idag, romernas utsatta situation i flera av EU:s medlemsländer, lyste med sin frånvaro. I panelen diskuterade man istället vikten av att kvotera in kvinnor i styrelser, att journalister måste tala sanning och problematiken kring att Europas befolkning blir allt äldre.

När Thomas Hammarberg, Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, talade efter kaffet hamnade romerna åter på agendan, dock för sista gången under detta toppmöte som annars mer handlade om medelklassens och könens ojämnlighet.

– Mitt huvudbudskap är att det finns ingen anledning att sluta bry sig. De flesta länder har idag i grunden en bra lagstiftning, men när jag reser runt får jag en helt annan bild. Ta romerna till exempel som diskrimineras på alla områden. 30 % av de romska barnen slutar skolan efter femman. Hälften av alla romer är utan arbete. Deras hälsa och boende är bedrövlighet. Många bor i läger utan sanitära möjligheter och utan värme. Hur ska dessa barn kunna gå i skolan? Den fruktansvärda situation romerna lever i skapar också problem inom den romska gruppen. Ett annat problem är hur vi behandlar våra migranter. Vi tvingar iväg asylsökande med som har giltiga asylskäl.

Det finns cirka fem miljoner illegala invandrare i Europa idag.

– De har inga rättigheter, de lever mitt i en ökande främlingsfientlighet mot dem. Vi måste stärka deras rättigheter. De har inte samma möjligheter som alla andra i samhället. Ett annat problem jag träffat på i de före detta kommunistiska länderna är diskrimineringen mot homo- bi- och transsexuella. Gayparader har förbjudits i flera länder och det sprids mycket hatpropaganda mot denna grupp. Alla har rätt till mänskliga rättigheter.

Bara sex länder har ratificerat protokoll 12 till Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna som förbjuder alla former av diskriminering vid myndighet-sutövning. Det är Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna som övervakar hur dessa bestämmelser efterlevs.

– Många säger att de vill vänta tills Europadomstolen har sagt sitt, men det blir då ett slags moment 22. Det är viktigt att se att diskriminering oftast sker lokalt.

Thomas Hammarberg menar att anti-diskrimineringsdirektivet är ett steg i rätt riktning.

– Men det måste implementeras också, sade han.

Under eftermiddagen hölls ett antal workshops.

När resultatet av de olika workshopssamtalen presenterades på morgonen av dag två nämndes inte den romska situationen med ett enda ord. Detta trots att romer ingått i flera workshops.

Man talade om vikten av att media är oberoende, men inte om de olika villkor som råder mellan majoritetsbefolkningen media och minoriteternas. Man nämnde dock vikten av samarbete och dialog mellan minoriteternas media och ”vanlig” media.

När olika intressenter i jämlikhetsfrågan skulle debattera talades det om ojämlikhet och om fördomar. Man talade om vikten av att samarbeta. Katri Linna, diskrimineringsombudsmannen, berättade om en svensk företrädare för en av de större aktörerna på den svenska arbetsmarknaden som under en annan konferens sagt att ”Det är svårt för mig att tala om diskriminering på arbetsmarknaden i Sverige när det inte finns någon.”

I sitt sluttal sällade sig Spidla till alla dem som över huvud taget inte nämnde romernas eller deras ojämlika situation i dagens Europa.

Om media

Text och foto: Mirelle Gyllenbäck

En av de workshops som hölls under eftermiddagen handlade om media. En av talarna här var Dorothy Byrne från England, journalist sedan många år tillbaka. Enligt henne är politiker rädda för att säga vad de tycker och tänker utan att bli anklagade för att vara rasister. Men även gemene man är rädd för att vädra sina åsikter när det gäller invandrare utan

resurser. Journalisterna har ett stressigt yrke vilket gör att de inte alltid hinner reflektera över sina arbeten.

È Romani Glindas egen Rosario Ali Taikon berättade bland annat om tidningens uppkomst.

– Trots att romerna har funnits i landet sedan 500 år har kunskapen om dem varit väldigt liten och media har aldrig rapporterat om romer på ett rättvist sätt, sade han.

För cirka tio år sedan, när romerna fick minoritetsstatus i landet, var det få tidningar som rapporterade om detta. Det var under denna period som nyhetsbrevet È Romani Glinda började informera romerna om detta. När väl själva tidningen startades var ett av målen att ge balans åt den ojämna rapportering om romer som oftast förekom i massmedia.

– Man ville ta upp saker som var angelägna

för romerna, sådant som annars inte hade tagits upp, sade Rosario Ali Taikon.

Den sista dagen avslutades med en debatt tillsammans med ministrar och stadssekreterare från Italien, Portugal, Norge, Spanien och Sverige.

Nyamko Sabuni, Sveriges integrations- och jämställdhetsminister, menade att när det kommer till samarbeten mellan olika länder är det viktigt att olika organisationer runtomkring i Europa arbetar över gränserna. I Europa är det ett vanligt problem att människor inte vänder sig till olika organisationer när det uppstår problem. Men enligt Nyamko Sabuni är det viktigt att både organisationer och privatpersoner lär sig av varandra.

– Men här är det även viktigt att man inkluderar media tillsammans med organisationerna och privatpersonerna, sade Nyamko Sabuni.

Tomas Hammarberg.

att bli kallade för rasister. När det kommer till journalister är det många som har svårt att hålla sina personliga åsikter borta från de journalistiska texter de skriver.

– Alla journalister har ett ansvar. Att komma med fel påståenden om en grupp kan få stora konsekvenser. Det är en risk att skriva om vissa saker, men man måste våga ta de riskerna. Om man inte skriver om vissa saker för att man är rädd för konsekvenserna, är det lätt att det skapas felaktiga rykten, sade Dorothy Byrne.

Lena Calvent från Irland berättade om en mycket rasistisk rapportering om romer och resande på Irland. Det har gjorts vissa insatser för att få journalisterna att inte skriva så fördomsfullt, men utan några större resultat. Enligt Lena Calvent handlar det mycket om tid och

Rädda romsk media!

Vi på Roma mediecentrets (MECEM) redaktion, baserat i Košice, Slovakien, vänder oss via denna skrivelse till den europeiska allmänheten, kollegor i romska medier och till de europeiska institutionerna, i syfte att offentligt träda fram och vidta åtgärder för att hävda behovet och bevarandet av romernas medier i EU.

Text: Kristína Magdolenová Jarmila Vaňová *Chefredaktör*

Som romska journalister med många års erfarenhet av arbete inom offentliga medier i Slovakien, är vi alltid mer akut medvetna om det faktum att trots olika program och strategier, är romsk media i Europa, särskilt inom EU, fortfarande diskriminerade. Å ena sidan satsas miljoner euro på så kallad medialisering av romernas problem: olika försök har gjorts att skildra romerna i medierna, hundratals icke-romska journalister har utbildats, dussintals människor har gjort en karriär på detta tema; men vi dristar oss att ställa en fråga: Varför stödjer ingen institutionellt romsk media direkt? Vi antar att tiden har kommit för romerna att tala till romerna!

Vi har hunnit halvvägs in i Decenniet för romsk integration (DRI), det största projektet för integration av romer sedan millennieskiftet. Vem av oss har sett något resultat av denna process, detta initiativ som hittills har slukat ett inte obetydligt mått av finansiering? Vi anser att det är skamligt att det inte från början skapades några fristående program inom ramen för DRI som syftar till institutionellt stöd av romska medier, att det är som om romsk media avsiktligt har hållits beroende på små projekt, med flit har hållits undernärda så att de är oförmögna att reflektera och forma den allmänna opinionen. I stället för ett direkt stöd till romska medier, skapas ständigt nya nätverk som ska "ta hand om" vår utveckling, och inte nog med att de åter upp en hel del pengar, men dessutom är det alltid någon "backstage" som vill avgöra vad som är och vad som inte är viktigt att säga. Och detta, enligt vår mening, är den främsta anledningen till att

år efter år måste vi alltid ställa samma fråga: hur kan vi skildra romerna i media?

För just detta ändamål har romsk media, och måste ha, möjligheten att forma den allmänna opinionen när det gäller romerna. För vem kan annars mer än romer och romska journalister förklara för allmänheten vilka romerna är?

Vem kan annars tjäna som förebild för tusentals ungdomar i de romska bosättningsarna och förse dem med den energi som behövs för att kämpa mot fördomar och påverka dem, så att de kan se oss som lika värdefulla samarbetspartners som andra stjärnreportrar? Utbildade människor som kan uppfatta problemen och påpeka dem.

Vi är inne i vårt fjärde år med att arbeta inom public service vid slovakiska televisionen och på vårt första år på den statliga radion. Vad vi säger, säger vi från vår egen erfarenhet: en journalist av romskt ursprung, som dessutom talar om romerna på sitt modersmål (i vårt fall innebär detta ett tvåspråkigt program – romanés och slovakiska), är den bästa medlaren mellan intressen i EU och de nationella regeringarna när det gäller integrering (inte assimilerings) av romerna. En sådan journalist är även i stånd att ta itu med majoritetstittaren på ett mycket effektivt sätt. I dag finns det endast en journalist av romskt ursprung på offentlig TV som kan visa att romerna accepteras som partner och att det lönar sig att utbilda sig. Tyvärr försöker man att igenom driva journalister av romskt ursprung som individer i medierna. Även om det sker inom integrationsprocessen är det inte effektivt. Sådana människor lever under stor press, de skyddar sin egen position och slutresultatet blir bara att de står som

galjonsfigurer i händerna på majoritetsbefolkningen, som sedan kan säga: Titta, vi har våra egna zigenare! Det är därför det är dags att säga högt: Stöd de romska medierna, de kommer att fungera som partners till icke-romska medier, och resultatet av denna samproduktion och detta partnerskap är integration samt ett utrymme att ta upp andra allvarliga problem. Som det som har börjat hända i Slovakien.

Vi vänder oss därför i detta brev till dig:

Om detta på något sätt kan förbättra situation, ber vi alla att EU, de administrativa organen av Decenniet för romsk integration och alla nationella regeringar att skapa nationella utvecklingsprogram för att stödja romsk media, att det skapas strategiska dokument som garanterar permanent hållbara program som kommer att ge dem möjlighet att stärka sin institutionella utveckling och funktion i en position som en partner med en avgörande röst. Detta skulle vara ett uttryck för verklig acceptans och integrering av romer. Vi vänder oss till den slovakiska regeringen, särskilt den slovakiska regeringens ansvarige för den romska befolkningen, med ett förslag om inrättandet av ett nationellt koncept om utveckling av romsk media, och vi väntar oss ett svar på det. Vi antar dock att en gemensam strategi för romsk media som stöds av EU:s institutioner, skulle kunna vara mycket effektivare. Vi ser detta brev som en sporre för att starta en diskussion i detta ämne. Vi antar att eftersom tiden är sen, extremismen kör sedan länge på högvarv, att detta kan vara sista chansen.

Information från Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Anmäl diskriminering till DO!

DO arbetar för att diskriminering inte ska förekomma i samhället. Genom att anmäla diskriminering till DO gör du tre bra saker:

1. Du ger dig själv möjlighet att få upprättelse för den kränkning som du utsatts för.
2. Du bidrar till att synliggöra diskrimineringen.
3. Din anmälan kan bidra till att andra inte behöver utsättas för samma sak som du.

Utsätts dina barn för diskriminering i skolan?

Får dina barn tillgång till den undervisning de har rätt till i skolan? Blir de mobbade eller trakasserade? Det finns en lag som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Om barn blir trakasserade eller utsätts för diskriminering kan du anmäla det till DO.

Upplever du dig diskriminerad på bostadsmarknaden?

Har du sökt bostad men fått avslag när du talat om vad du heter eller när de ser att du eller någon i ditt sällskap bär romska kläder? Blir du erbjuden lägenhet, men bara i vissa områden? Har du försökt byta bostad men inte lyckats? Tror du eller har du upplevt att din romska tillhörighet påverkat dina möjligheter på bostadsmarknaden? Du kan anmäla det till DO.

Har du frågor om diskriminering?

Ring DO:s telefonrådgivning som nås via växeln på 08-120 20 700. Rådgivningen har öppet måndag-onsdag samt fredag mellan kl. 9.00-11.30 och 13.00-15.00. På torsdagar är motsvarande tider kl. 9.00-11.30.

Du kan även kontakta DO:s handläggare Heidi Pikkarainen för att få rådgivning. Du behöver inte anmäla händelsen till DO om du inte vill. Heidi Pikkarainen nås på 08-120 20 714 eller via e-post heidi.pikkarainen@do.se. Du kan även boka in ett besök om du föredrar att berätta om dina erfarenheter.

Mer information om DO och vad vi kan hjälpa till med finns på vår webbplats.

www.do.se

Stefan Möller, Maria Leissner, Monica Kaldaras, Kent Andersson, Torsten Czerny, Christian Orsing och Stefano Kuzhikov.

Romernas situation i Skåne

Det är nu tio år sedan Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om ett särskilt skydd för nationella minoriteter. Men vad har egentligen hänt i praktiken och hur har romerna i Skåne påverkats? Detta var frågor som togs upp under konferensen "Minoritetspolitikens och romernas situation i Skåne" som anordnades av Länsstyrelsen i Skåne. Deltagare var tjänstemän från hela landet samt romer som direkt jobbar med de romska frågorna.

Text: Mirelle Gyllenbäck **Foto:** Rosario Ali Taikon

Romernas situation i Skåne är en angelägen fråga. Dels på grund av att Skåne län har den största populationen av romer i Sverige men även för att många olika romska grupperingar har sitt fotfäste här. Att konferensen anordnades berodde inte enbart på att romernas situation i Skåne skulle belysas. Under de tio år som gruppen haft minoritetsstatus i Sverige har det hänt alldeles för lite. Sverige har fått kritik för hur landet hanterar frågor som rör de nationella minoriteterna. För att skapa kontinuitet i dessa frågor måste den romska frågan belysas och hållas levande genom dialog och insatser, både nationellt som internationellt.

Landshövding invigde

Skånes landshövding Göran Tunhammar invigde dagen med att tala om respekten för alla människors lika värde. Det är alla människors ansvar att respektera sina medmänniskor.

– Jag vet att ni romer, fortfarande år 2009, möter fördomar. Vi vet att det fortfarande förekommer diskriminering, trakasserier och att det är svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Det är på grund

av detta som det är så viktigt med en konferens som denna. I Skåne och i södra Sverige finns den största romska befolkningen i landet och just därför är det viktigt att vi tar dessa frågor som rör romer på största allvar och diskuterar fram olika förslag till hur situationen kan förbättras, sade Göran Tunhammar.

Romer en erkänd minoritet – vad betyder det i praktiken?

Christina Jonsson är forskningschef på Raoul Wallenberg Institutet. Hon har skrivit en avhandling om minoriteters rättigheter. Minoritetsrättigheter är mänskliga rättigheter. Dessa rättigheter antogs efter FN:s bildande efter andra världskriget 1948 för att se till att förföljelse, trakasserier och mord på människor som tillhör minoriteter inte skulle upprepas.

Sverige har som land skrivit under en mängd minoritetsrättigheter som de måste efterfölja. År 2000 antog Sverige regler som Europarådet formulerat. Det var här skyddet för de nationella minoriteterna romer, samer, judar, sverigefinnar och tornedalingar tog sin början. Här erkändes bland annat gruppernas respektive

språk som minoritetsspråk.

– Att tillhöra en minoritetsgrupp innebär att tillhöra en grupp med uttalad samhörighet. Gruppen är religiös, språklig, traditionell och har en kulturell tillhörighet som skiljer sig från majoritetsbefolkningens. Vad som är viktigt i sammanhanget är att

gruppen själv måste identifiera sig som en minoritet och man måste även ha historiska band till landet, sade Christina Jonsson.

Romer i Skåne – en stor grupp

Stefano Kuzhikov har lång erfarenhet av att jobba med den romska frågan i Sverige. Idag arbetar han som integrationshandläggare inom Helsingborgs stad. Han anser att en stor skillnad är att Sverige har gått från invandrarpolitik till minoritetspolitik. Trots att arbetet har gått framåt, menar han att det måste finnas en bättre samverkan med kommunerna och att det behövs samtalspartners för att kunna bolla idéer med.

– I Malmö stad har det satsats på bland annat utbildning för romer och det är inom det området som det har hänt mest. Det som händer i Malmö är spännande eftersom det går att se att romer får möjlighet att arbeta tillsammans med de olika kommunerna. "Brobyggarna" är ett bra exempel på detta, säger Stefano Kuzhikov.

Arbete nu

Stefano Kuzhikov har stora förväntningar på att det relativt nyinrättade informations- och kunskapscentret ska bli en bra länk mellan romerna och samhället. I Malmö finns det många föreningar som arbetar för att stärka romernas situation. I Staffanstorps kommun finns en förening vid namn "Lovara" som har spelat en viktig roll i arbetet för att stärka relationerna mellan romerna och kommunen. Lunds kommun har varit med i ett Equalprojekt vid namn "romer från syd till nord". Kommunen har haft ett delprojekt inom det stora projektet där unga romska tjejer har fått en möjlighet att

skapa och bli involverade i företagande och själva stod för arbetet som utfördes. Målet var att tjejerna skulle komma ut i arbetslivet. När det kommer till modersmålsundervisning, påminner situationen om hur det ser ut i övriga landet.

– Hemspråksundervisningen är viktig för de romska barnen. Det är även en viktig del i deras erkännande som en nationell minoritet. Problemet ligger i att många romer, både barnen och föräldrarna, inte känner till att man har rätt till modersmålsundervisning. I Helsingborgs kommun, där jag jobbar, har vi cirka 25-30 barn som får modersmålsundervisning, men då måste vi ha i åtanke att det finns cirka 300 romska barn som går i skolan i kommunen, sade Stefano Kuzhiov.

Besök från Delegationen

Maria Leissner, ordförande för Delegationen för romska frågor, tidigare partiledare för Folkpartiet, fick för cirka tre år sedan en förfrågan om att bli ordförande för delegationen. Trots sina 20 år i politiken hade hon aldrig haft något samarbete med romer och hennes kunskap om dem var knapp. Hon började läsa på om romernas historia i Sverige och fick reda på att romer består av en grupp på cirka 50 000 personer enbart i Sverige. Maria Leissner berättar att det inte finns någon grupp i samhället som det är tillåtet att tala illa om offentligt, men hon har i sin omgivning stött på flera personer som uttryckt sig illa om romer.

– Men byt ut ”rom” mot till exempelvis ”jude”. Ingen skulle våga tala illa om judar på samma sätt som det är allmänt accepterat att ha fördomar och tala illa om som när det gäller romer, sade en upprörd Maria Leissner.

Enligt Maria Leissner finns det fortfarande en utbredd antiziganism, både i Sverige och i hela Europa.

– Totalt har romerna genomlidit 500 års förtryck i Europa. Vi vet att slaveriet av romerna i Rumänien avskaffades efter att USA avskaffat slaveriet. Vi som sitter i denna ensemble vet att cirka en halv miljon romer förintades under andra

världskriget, men hur många i samhället är medvetna om det, undrade Maria Leissner.

I Skåne finns det flera brobyggare som ska vara en länk mellan kommunerna och de romska föräldrarna. I de fall de har varit inblandade har det visat sig att relationerna mellan skolan och föräldrarna har blivit bättre. Men trots detta vet Delegationen för romska frågor att det fortfarande finns problem i Skåne för de romska skolbarnen. En del av detta beror på att de romska föräldrarna inte är säkra på om barnet blir rätt omhändertaget i skolan.

– Det finns ingenting i skolan som påminner om hemmamiljön. Men vi har sett att i de kommuner där det finns vuxna romer, anställda av kommunen, är relationen mellan skolan och föräldrarna helt annorlunda, säger Maria Leissner.

IRIS-skolan

Djura Ivanon är grundare av IRIS-skolan i Malmö, en skola för vuxna romer. När skolan startades fanns det enligt Djura Ivanon inte många romer som var utbildade. Med skolan ville man att fler romer skulle inse vikten av att gå i skolan. I början var det 15 elever som var inskrivna. Några månader senare stod det romer i kö för att börja där.

– Det är viktigt att romer och svenskar

Christina Jonsson.

Marion Wydow och Djura Ivanon

jobbar tillsammans och inte var och en för sig, sade Djura Ivanon.

Staffanstop – en säker kommun

Patrik Olsson har arbetat för Staffanstorps kommun i 25 år. Det är den enda skånska kommunen som har fått utmärkelsen ”safe community” av Världshälsoorganisationen (WHO). I kommunen finns ett strukturerat program som riktar sig till alla, oavsett etnicitet eller kön. Detta är kommunen väldigt stolta över.

– Detta har lett till att vi idag kan säga att vi har kommit långt med att jobba med stöd och hjälp tillsammans med romerna, säger Patrik Olsson.

1987 lärde Patrik Olsson känna den första romen som kom till Staffanstorps kommun. Det var Goran Bogdanov. När det sedan uppstod problem för några år med olika ungdomar i kommunen, med bland annat narkotika, tog Goran Bogdanov, tillsammans med några andra romer kontakt med Patrik Olsson för att se om man kunde lösa problemet på något sätt. Detta resulterade i att man kom fram till att det behövdes en slags resurs i kommunen som kan den romska gruppen och som kan agera som stöd för

Goran Bogdanov.

Kenneth Ritzén..

tjänstemännen i frågor som direkt rör romer.

Paneldebatt fick avsluta dagen

En paneldebatt bestående av kommunalråd från olika kommuner i Skåne samt romska representanter avslutade dagen. Kenneth Ritzen samfattade konferensen. – Diskussionen vi har i dag är nödvändig. Det finns ofantligt mycket att göra och en dold trötthet på att ingenting händer. Det är ett starkt läge för både majoritetsbefolkningen och minoriteterna i dag. Kenneth Ritzen menar att de samhällsstrukturer som producerats under århundraden har byggts på idén om modernisering på majoritetens villkor. – Alltså osynliggörandet av minoritetsgrupper. Det är det som är smärtan. Det är därför Maria Leissner talar om den här försoningsprocessen. Det är det allra

största steget för att det ska bli någon trovärdig förändringsprocess. Det är majoritetssamhällets åtagande. Förlåt oss, vi har vandrat fel i historien. Samtidigt måste vi samma ögonblick våga ha visionen, hoppet och modet. Vi behöver plattformar, återkommande samtal, återkommande möjligheter, titta på varandra, skämmas inför varandra, rodna på kinderna av vrede och ödmjukhet, börja om, börja om. Kenneth Ritzen menar att både minoritet och majoritet aktiverar strategier när strukturerna är uteslutande. – Den enda som kan ändra på uteslutandestrukturerna är majoritetssamhället. Det är det som den nya lagtexten från och med 2010 säger. Minoritetslagstiftningen stryker starkt under att minoritetsgruppen romer har rätt att fullt ut leva sin kultur och sin kapacitet som individer.

Kenneth Ritzen menar att politiker och tjänstemän måste vara visionärer. – Det är inte minoritetsgrupperna eller minoritetsorganisationernas skyldigheter och ansvar att representera människorättsvärdet här i Sverige, utan det är Sverige som stat, och så småningom även EU och FN. Kenneth Ritzen kritiserar att så mycket arbete görs i projektform. – Alldeles för många framgångsrika projekt riskar att inte byggas in i det här vackra ordet ”ordinarie verksamhet”. Det är det som ni politiker och höga tjänstemän måste ha koll på. Hur kan de lyckosamma projekten överföras till praktiskt kontinuitet, långsiktig och genomtänkt vardaglig verksamhet i det kommunala. Skaffa er kunskap om romerna från romerna själva. Gå före, sätt ribban högt, låt det ni säger synas i handling.

Tjeckiens premiärminister ber romska offer om ursäkt

Under en presskonferens i november uttryckte den tjeckiske premiärministern Jan Fischer sitt beklagande över de fall av påtvingad sterilisering som inträffat i landet. Från 1970-talet fram till 1990, steriliserade den tjeckoslovakiska regeringen romska kvinnor programmatiskt, som en del av politiken att minska de "höga, ohälsosamma" födelsetalen bland romska kvinnor. Tills nyligen har denna praxis fortsatt, om än sporadiskt.

Text: Bengt O Björklund

Uttalandet följer antagandet av ett förslag från regeringen i Tjeckien, som initierats av ministern för mänskliga rättigheter, Michal Kocáb, och beklagar de fall av olaglig sterilisering som inträffat. Förslaget kräver att hälsovårdsministeriet genomför en rad åtgärder den 31 december 2009 för att säkerställa att sådana kränkningar inte förekommer längre.

Efter en slutlig rapport från den tjeck-

iska ombudsmannen 2005 som bekräftar olagligheten i utövandet av påtvingad sterilisering och efter sex år av opinionsbildning, upplysning och rättstvister, välkomnar flera grupper, bland andra European Roma Rights Centre, den tjeckiska regeringens erkännande av de mycket allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter som tillfogats dessa kvinnor, till övervägande del av romskt ursprung.

Bekräftelsen av praxis är ett avgörande steg i processen mot upprättelse.

Elena Gorolova, talesmannen för den grupp kvinnor som skadats av steriliseringarna konstaterade:

– Ursäkten innebär ett första steg mot en efterlängtd rättvisa, även om mycket återstår att göra. Vi hoppas också att denna ursäkt kommer att tjäna som exempel i Slovakien, där problemet med tvångssteriliseringar ännu inte har tagits upp.

Rob Kushen, VD för European Roma Rights Centre, konstaterade att:

– Det finns många dolda fall av tvångssteriliseringar. Vi uppmanar den tjeckiska regeringen att intensifiera sina utredningsinsatser för att säkerställa att alla kvinnor som har utsatts är identifierade och kan kompenseras.

Invigning av Den okända förintelsen

Den 28 oktober invigdes fotoutställningen Den okända förintelsen som handlar om förintelsen av romer i Rumänien under andra världskriget.

ÉRG som är ägare av utställningen var på plats.

Text: Bengt O Björklund

Foto Veronika Portik

Invigningstalare var Roger Haddad, kommunalråd i Västerås.

– Vi är engagerade i romerna här i Västerås. För ett år sedan hade vi ingen kunskap om romer, vi visste inte alls hur de hade det, hur det gick för barnen i skolan, hur kvinnorna hade det. Tillsammans med Delegationen för romska frågor gjorde vi en kartläggning av romernas situation här i Västerås, men vi behöver ännu mer kontakter med romer och vi vill öka allmänhetens kunskap om romer och deras kultur. Även idag begås brott mot de mänskliga rättigheterna när det gäller romer. På kontinenten mördas

Rosario Ali Taikon talade om utställningens bakgrund.

de, något som återknyter till vikten av denna utställning, sade han.

Rosario Ali Taikon talade om bakgrunden till utställningen och de historiska fakta som den speglar.

– Den här utställningen är viktig även idag på grund av att situationen för romer runt om i Europa idag fortfarande domineras av förföljelse och diskriminering.

Vi kan idag se hur högerextremistiska partier kommer till makten i olika europeiska länder, vilket påminner oss om det som hände under andra världskriget.

Sedan var det dags för Bengt O Björklund att läsa sin uppskattade dikt "Den långa marschen" en dikt om romernas grymma och omänskliga vandring till Transnistrien.

RKC Malmö får minskat stöd

Romskt kulturcentrum i Malmö hotades med helt indragna bidrag efter att en utvärdering av Malmö Högskola påstod att centret inte hade stöd från alla romska grupper i Malmö och att redovisningen var förvirrad. Inför hotet demonstrerade romer utanför stads huset i Malmö.

När beslutet väl kom bestämdes att Kulturnämnden får 400 000 kronor av kommunstyrelsen 2010 för att bevara och utveckla den romska kulturen i Malmö. Av den potten går 260 000 till RKC Malmö och resterande kan romska föreningar i Malmös söka. Ett minskat bidrag alltså från tidigare verksamhets bidrag på 500 000 till ett bidrag som endast täcker hyran.

– Vi vet inte hur vi ska klara av det här. Fritidsförvaltningen stöder oss inte heller, säger Erland Caldaras. Vi vet inte

heller om Kulturrådet också kommer att sänka sina bidrag.

Utöver kulturpengarna hade RKC Malmö ansökt om 425 000 kronor i verksamhetsbidrag hos fritidsförvaltningen. Men fritidsnämnden säger nej, i avvaktan på en mer "central handläggning" kring finansieringen av det Romska kulturcentret.

Moderaterna i kommunstyrelsen reserverade sig mot beslutet och hänvisade till den utredning som Malmö högskola gjort.

– Den integrationsfrämjande aspekten har varit

mycket låg, säger Anja Sonesson, oppositionsråd (M). Vi har inte fått en fullständig bild av hur centret använt sina bidrag. Främjandet av romsk kultur är dessutom ett statligt ansvar.

Hur det går med centret får framtiden utvisa.

Charlotta Wickman.

Katarina Gürsoy.

Gunno Gunnmo.

Länsstyrelsen tar över den romska frågan

Vid årsskiftet tar mandatet för Delegationen för romska frågor slut, men eftersom slutrapporten ännu inte klar har man fått anstånd till juni 2010 att skriva klart den. I mars är det tänkt att delrapporten ska vara klar.

Men redan från årsskiftet tar Länsstyrelsen i Stockholm över stäffettippen, om än i en mycket nedbantad version.

Text: Bengt O Björklund

För att inte alla upparbetade kontakter och alla projekt som Delegationen har startat ska försvinna i mellanperioden efter Delegationen har slutat och en ny myndighet för den romska frågan kommer har regeringen beslutat att Länsstyrelsen i Stockholm ska hålla liv i frågan under en interimperiod.

– Det är mycket att förbereda och det är mycket som ska ingå, säger Katarina Gürsoy, samordnare för uppdraget på Länsstyrelsen.

Tiina Kiveliö lämnar Delegationen och börjar som ansvarig för de romska frågorna på Länsstyrelsen den 11 januari och Ann-Marie Algemo går över till Länsstyrelsen i mars.

– Vi drar igång i januari för att stödja kommunerna som redan har dragit igång olika projekt och vi kommer att informera alla de som ringer om vart de ska

vända sig, säger Katarina Gürsoy.

Uppdraget att hålla liv i det arbete som Delegationen har startat är bara en liten del av de minoritetsuppdrag som Länsstyrelsen har fått tillsammans med Sametinget.

– Vi kommer att jobba med alla minoriteter, men det är Tina som kommer att ha ansvar för de romska frågorna, sade Katarina Gürsoy.

Charlotta Wickman, departementsråd och chef på Integrations- och jämställdhetsdepartementets enhet för diskrimineringsfrågor, gjorde en historisk tillbakablick som började med det gamla Romarådet.

– Det gamla Romarådet var mer som ett diskussionsforum där ni romer kunde lyfta era frågor med ett statsråd. Men ni tyckte att det inte hände något, att man bara pratade och pratade, att man behöv-

de något mer operationellt. Det var då den förra regeringen fattade beslutet om att inrätta en Delegation för romska frågor. Deras uppgift har varit att samla ihop all kunskap som finns om romer och att starta olika pilotprojekt i kommunerna. Delegationen är ju också en utredning som ska komma med ett slutdokument där romernas egna behov ska framställas. Till detta har man haft en romsk referensgrupp till sin hjälp.

Men vad händer nu då, när Delegationen inte längre finns?

– När vi funderade på vem som skulle vara transithall och förvaltare av det ”bibliotek” Delegationen samlat på sig föll tanken på Länsstyrelsen i Stockholm. Men tanken är inte alls att de ska ersätta Delegationen. De har fått detta uppdrag för att vi inte ska tappa allt arbete, alla information och alla kontakter som Delegationen har. Detta är en unik situation. Så här brukar man inte göra när en utredning är klar och väntar på att beredas av riksdagen, en process som kan ta flera år. En av anledningarna till detta är Integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabunis stora engagemang i den romska frågan. Under det svenska ordförandeskapet har hon sagt att hon bara

ställer upp vid de evenemang där den romska frågan tas upp. Den är mycket viktig för vårt departement.

Katarina Gürsoy berättade om det uppföljningsansvar som Länsstyrelsen har.

– Vi kommer att se hur kommuner och myndigheter lever upp till de lagar och bestämmelser som finns. Vi har också ett samordningsansvar för de minoritetspolitiska målen. Vi kommer att redovisa en samlad bedömning av situationen där även viktiga myndigheter som skolan, Institutet för språk och folkminnen kommer att vara inblandade.

Att det råder ett missnöje bland romer över att den romska frågan åter hamnar i malpåse var det ingen tvekan om. Det var inte många bland de romska organisationerna som hörsammat kallelsen och endast ett fåtal ur den romska referensgruppen var på plats. Manuel Tan Marti hade dagen innan sagt upp sig från sitt arbete på Delegationen.

– Jag har jobbat med romska frågor i tjugo år och jag är rädd för att det blir som när integrationsförvaltningen gick in i kulturförvaltningen i Stockholm för några år sedan. Då försvann det romska engagemanget i den kommunala politiken. Nu har jag en hälsning från de äldre som säger att de tar sin hand från Delegationen. De säger att det är jag som har varit deras länk och med överflytten till Länsstyrelsen försvinner den och alla andra romska länkar till arbetet.

Lars Demeter höll med.

– Länsstyrelsens kommande arbete påminner om det arbete som zigenarkonsulenterna gjorde på åttioalet.

Och Rosita Grönfors fyllde i.

– Det är fortfarande icke-romer som är experterna.

Katarina Gürsoy förklarade att de är en myndighet och att alla jobb måste sökas på sedvanlig väg.

– Dessutom kommer vi att vara mycket intresserade av vad ni romer tycker. Därför kommer vi också att ha en romsk referensgrupp.

Charlotta Wickman replikerade.

– Det är mycket tråkigt att de äldre har tagit sin hand från oss. Tanken med Länsstyrelsen är ju bara att det inte ska bli något glapp.

Rosita Grönfors påpekade att det som vanligt inte fanns några romer med i det arbete Länsstyrelsen ska utföra. Hillevi Furtenback var också undrande inför engagemanget i den romska frågan.

– Jag har sett tillfälliga lösningar för romer under ett halvt sekel. Att övergången från Delegationen till Länsstyrelsen leder frustration är inget konstigt. Det är ingen större nyhet att romer inte tycker om den lösningen. Än en gång måste romerna vänta på ett betänkande, åter igen splittras frågan. Vad vi än tycker om Delegationen har den haft ett helhetsgrepp i den romska frågan, men åter verkar det som om den romska frågan inte längre är intressant, sade hon.

Stefano Kuzhikov från Helsingborg var något mer självkritisk.

– Vi känner samma oro, men vi förstår att det bara är en tillfällig lösning innan något annat kommer. Jag har varit med i referensgruppen, men måste erkänna att jag inte har lagt ner den tid som jag borde på att vara delaktig i att rapportera till slutrapporten. Men vi vill gärna ta del av allt det material som finns för att kunna komma med åsikter till slutrapporten. Låt oss alla använda de sista sex månaderna till att vara involverade i frågorna och komma med förslag.

Gergor Lärhund från Lund uttryckte också stöd för det fortsatta arbetet.

– Under de senaste åren har vi inte

kommit så långt, men vi vill ge vårt stöd till Länsstyrelsen att fortsätta arbetet.

Angelina Dimiter Taikon ställde sig undrande inför de två punkter Länsstyrelsen skulle ansvara för i den romska frågan.

– Tre till fem år i en transithall är en lång period. Är det bara dessa två frågor, information till de som ringer och stöd till de kommuner som redan startat ett projekt, som ska gälla under dessa år?

Gunno Gunnmo från Delegationen beskrev sitt engagemang.

– Jag skulle aldrig delta i detta arbete om jag inte trodde på att det skulle förbättra situationen för romer. Det som jag är duktig på är att jag vet hur man tar sig fram i statsapparaten. Det är tråkigt med de äldres inställning, men det är vårt arbete att återfå deras förtroende.

Lars Demetri uttryckte en förtröstan.

– Nu har vi slutbetänkandet framför oss, det kan jag leva med, även om det tar den tid det tar. Kanske kommer de äldre att ändra sig när de hör informationen om detta möte.

Stefano Kuzhikov och Gergor Lärhund.

Gergor Lärhund ger sin syn på saken.

Sharon Jåma, Tomas Hammarberg, Renate Hornung-Drau, Morten Kjærum och Miranda Vuolasranta.

Romer på agendan

Fundamental Rights Agency, FRA, är det EU-organ som mest arbetat för romernas sak. Sedan starten för några år sedan har man publicerat ett stort antal undersökningar och enkäter om romernas situation i Europa och man har ett flertal gånger uttalat skarp kritik mot de länder som inte ger sina minoriteter fullständiga rättigheter, samma som övriga medborgare i landet kan åtnjuta.

Text: Bengt O Björklund och Mirelle Gyllenbäck

Foto: Veronika Portik

Den 10-11 december i år anordnade FRA en konferens i Stockholm med anledning av European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS), en ny rapport om diskriminering Europas minoriteter, släppts. Det var den nionde rapporten i år.

Till skillnad mot konferensen om jämlikhet (se sidan 14) handlade denna konferens till stor del just om Europas mest utsatta och diskriminerade folk, romerna.

Det var FRA:s ordförande sedan starten 2007, Anastasia Crickley, som inledde konferensen.

– Vi lever i en värld som blir mindre och mindre västerländsk i vår vardag och ändå så diskrimineras andra generationen migranter. Vi lever i ett mycket intressant och spännande Europa nu när Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december i år. Där finns ett ramverk mot

rasism så man kan verkligen säga att de fundamentala rättigheterna är på agendan idag, sade Anastasia Crickley.

I den nya rapport som FRA kom med nyligen kan man läsa att inom nio områden i vardagslivet var romerna den grupp som diskriminerades mest. Varannan rom sade att de blivit diskriminerade minst en gång det senaste året. I genomsnitt löpte en rom 4,6 gånger större risk att diskrimineras. 54 % av romerna i Grekland sade att de blivit utsatta för brott. De blev också oftast stoppade av polisen. Varje rom hade stoppats över tre gånger av polisen det senaste året i Grekland.

– I svåra tider är det alltid de fattiga som blir syndabockar. Det är viktigt att vi istället satsar på de marginaliserade grupperna och ger dem tillgång till utbildning, hälsovård, arbete och sunt boende. Jag är mycket medveten om diskrimineringen

av romer och resande. Ofta ses den som om den var något som var deras eget fel. Romer bor eländigt och behandlas eländigt. Deras situation är en stor utmaning för Europa. Det finns en stor potential där. Fundamentala rättigheter för alla är vårt mål och våra rapporter får inte bli gravkamrar på bokhyllan. Vi vill starta dialoger på alla nivåer. Det är det som är målet med alla våra rapporter. Vi behöver tänka på ett nytt sätt, vi behöver ett paradigmskifte i hur man tänker på fundamentala rättigheter, i hur man ska närma sig de problem som är kopplade till delaktighet, till hur lagarna efterlevs och implementeras, sade Anastasia Crickley.

Även den svenske Integrations- och jämställdhetsministern Nyamko Sabuni talade om vikten av mänskliga rättigheter.

– Mänskliga rättigheter är en hörnsten i bygget Europa. EU handlar om värderingar och inte bara om en gemensam marknad. Mänskliga rättigheter tillhör alla oavsett vilken regering man har, men vad gör man när en regering bryter mot internationell lagstiftning? I århundraden har romerna levt i samhällets utkant och förtrycket av hbt personer bara ökar. Vi måste se till att ord blir till verklighet och att de mest sårbara omfattas av de mänskliga rättigheterna. Främlingsfientligheten är stor i Europa idag. I Lissabonfördraget förstärks möjligheter till sanktioner mot dem som utövar våld mot barn och kvinnor och som håller på med trafficking. Det är viktigt att romerna, Europas mest sårbara grupp, integreras i samhället, att de skyddas mot våld. FRA spelar en stor roll i att förverkliga fundamentala rättigheter för alla, sade Nyamko Sabuni.

Morten Kjærum är chef för FRA.

– Det är passande att vi startar konferensen just i dag när det är Mänskliga rättighetsdagen. Europa blir allt mer mångfaldigt, vad gäller etnicitet, sexuell orientering, handikappade och så vidare. Men det är inte det som definierar vem vi är. Det är viktigt att vi inte etnifierar sociala problem. Folk hindras från att komma in i affärer, på klubbar och andra anläggningar på grund av sin etnicitet eller sex-

uella läggning. De flesta som diskrimineras anmäler inte detta och diskrimineringen fortsätter. Men alla måste ha tillgång till samma möjligheter och för att kunna integreras måste man ha en inkomst.

Morten Kjørum menar att FRA kommer att vara bättre rustade under 2010 att kunna bekämpa diskriminering.

– Vi måste ge romerna en större möjlighet att kunna göra sina röster hörda. Just nu håller Stockholmsprogrammet på att implementeras i de olika länderna. År 2010 är året då vi kommer att kämpa mot fattigdom och social uteslutning, sade Morten Kjørum.

Mary Robinson är ordförande för Realising Rights: The Ethnical Globalisation Initiative. Hon menar att kunskapen om mänskliga rättigheter måste bli större.

– Alla i hela världen måste förstå att de har mänskliga rättigheter och vi måste se till att de förverkligas, men fokus på detta har försvagats under den ekonomiska kris som råder, men vi måste fortsätta kämpa mot den kroniska fattigdom som råder och som just nu ökar på grund av krisen. Och det är hemskt att se hur populistiska politiker utnyttjar främlingsfientliga stämningar för att kunna sprida sin hatpropaganda för sin egen vinnings skull.

Vad skulle en konferens av denna dignitet vara utan Tomas Hammarberg och givetvis var han där i den panel som följde. Han började med att tala om hur den ekonomiska krisen påverkar de fattigaste.

– När den ekonomiska krisen slog till gick regeringarna man ur huse för att rädda banker och storindustrier. Detta har skapat ett gap och nu har vi en social kris. Romerna mördas i Östeuropa och de bor under miserabla förhållanden. Politikerna i Europa står inte upp för de mänskliga rättigheterna

Renate Hornung-Draus är chef för arbetsgivarorganisationerna i Tyskland.

– Det är företagen som ger jobb och det är inkomst som leder till mänskliga rättigheter, men ett företag kan inte göra så mycket.

FRA:s chef Morten Kjørum var också med i panelen.

– När migranter sägs upp från sitt arbete syns de inte i statistiken. Många av dessa människor arbetar under slavlika förhållanden.

Miranda Vuolasranta, vice ordförande i ERTF, talade om romernas situation.

– Romerna är de som diskrimineras mest i Europa. Situationen idag påminner om tiden före första världskriget med depression och förföljelse av romer och judar. Det sista året har tjugo romer mördats i Europa, men var är alla mänskliga rättighetsaktivister? Hur kan vi hindra en upprepning av det som hände under trettioålet?

Tomas Hammarberg menar att politikerna gömmer sig idag.

– Detta leder till att de legitimerar extremhögern. De flesta länder har fortfarande inte ratificerat de konventioner som handlar om migranter och rätten till arbete. Det råder en tyst överenskommelse mellan vissa länder att inte föra upp detta på agendan.

Anastasia Crickley.

Mary Robinson.

Renate Hornung-Draus kastade in en brandfackla.

– Man kan inte bo i ett läger och vägra bli integrerad, man kan inte leva kulturellt annorlunda och kräva integrering, sade hon och pekade på vissa grupper patriarkaliska strukturer med dess föräldrade kvinnoyn.

Tomas Hammarberg replikerade.

– Men samhället kan tåla att minoriteter lever marginaliserade och man kan inte se på EU medborgaren som en homogen figur. Vi får inte tvinga på någon en identitet. Vi måste ha tålmod och majoritetssamhället får inte tvinga på minoriteterna sin syn på verkligheten. Vi måste låta grupperna lösa sina problem inom gruppen.

Morten Kjørum menade att det viktigaste är att minoriteterna har tillgång till mänskliga rättigheter.

– Men när det gäller rena brott mot lagarna måste alla som bryter mot dem straffas. Vi måste involvera minoriteterna,

Nyamko Sabuni.

Morten Kjørum.

Miranda Vuolasranta.

inte tvinga in dem i majoritetssamhällets hägn.

Om Miranda Vuolasranta var statschef skulle hon stå upp för de fattiga i Europa.

– Det handlar om moral och etik, menade hon. Om man vill hjälpa de marginaliserade grupperna måste man involvera dem och börja från början.

Tomas Hammarberg menade att det händer en hel del positiva saker idag, men att det inte är tillräckligt.

– Lagstiftningen finns, men den följs inte. Media har en stor roll. Allt för många sprider hatpropaganda och främlingsfientliga budskap. Skolorna måste prioritera riktiga värden, sådant som de kan stå för.

Renate Hornung-Draus menade att vi har ett ansvar att integrera minoriteterna i ekonomin.

– Vi måste stödja entreprenörskap i de marginaliserade samhällena. Men det kräver att barnen går i skolan.

Morten Kjørum menade att stereotypiskt tänkande inte är något uppenbart.

– Många ser sig inte som kristen eller homofob, de bara gör och tänker som de alltid har gjort. Det är det lokala samhället som måste stå upp för de mänskliga rättigheterna och media måste bli bättre på att följa de mänskliga rättighetskonventionerna.

Miranda Vuolasranta menade att det inte är lagstiftning som saknas.

– Vi har gått igenom så många lagstift-

Czslaw Walek.

ningar och resolutioner, men få länder implementerar dessa. Vi måste nu se till att vi kan straffa de länder som inte följer konventionerna om mänskliga rättigheterna. Media har en stor roll när det gäller att påverka attityder. Vi har funnits i Europa i tusen år och ändå ses vi fortfarande som utlänningar, sade hon.

Renate Hornung-Draus talade om friheten att kunna byta religion och berättade om ett fall där en man som bytt religion avrättats.

Tomas Hammarberg manade till försiktighet.

– Den stereotypa bilden är farlig, vi måste vara försiktiga.

Miranda Vuolasranta höjde också ett varningens finger.

– Jag kan inte tåla kriminella inslag i en kultur. Många har sagt att den romska kulturen är en kriminell kultur. Det är farligt att säga så.

Dag 2

Under konferensens andra dag talade Czslaw Walek, minister för mänskliga rättigheter i Tjeckien, ett land med cirka 200 000 romer. Hans anförande inleds med en historia om en romska familj vars hus brandbombades och en treårig flicka släpptes nyligen ut från sjukhuset där hon behandlats för svåra brännskador i åtta månader.

– Jag är inte glad över mitt lands situa-

tion. I FRA:s nya rapport visar alarmrande siffror på situationen i mitt land. Det är viktigt att vi gör något för att förbättra situationen.

Det är ofta vanliga medborgare som diskriminerar, oftare än extremhögern. Även om det säkert var extremhögern som kastade in den molotovcocktail som skadade den romska familjen.

– Flickan lever, men har ärr för livet. Polisen har arresterat fyra personer och regeringen har börjat ta tag i problemet med extremhögern. Man har skickat ut signaler att diskriminering, hat och våld inte tolereras. Men det är svårt att förändra situationen. Ett uppprop på Facebook under appellen Befria Tjeckien från romerna samlade under några dagar tiotusentals medlemmar. Varför? Jag vet inte.

Värderingar är ofta något som ärvs och för att göra några förändringar måste vi börja i utbildningssystemet. Men att integrera romer är komplicerat. Staten har inte makt nog att påverka de lokala samhällena.

2005 gjordes en undersökning i Tjeckien. Den visade att romerna diskriminerades på 330 olika områden.

– Efter en dom i Europadomstolen förbereder den tjeckiska regeringen en förändring av de romska barnens skolgång. Vi har bildat en myndighet som enbart ska ha kontakt med de lokala myndigheterna och som ska finnas på plats. Den ska arbeta för romernas sociala inklusion.

FRA konferensen avslutades av Christer Hallerby, stadssekreterare för integrations- och jämställdhetsdepartementet.

– Fokus under denna konferens har varit tillämpningen av alla internationella konventioner, men även av nationell lagstiftning och hur vi ska förbättra just tillämpningen av dessa. Vad är det som har lett till den fruktansvärda behandlingen av romska kvinnor och barn runt omkring i Europa och vad kan vi göra för att förhindra att det sker. Den här konferensen har även fokuserat på marginaliserade grupper, de som är mest troliga att blir utsatta för våld, diskriminering och exkludering inom den Europeiska unionen, sade han.

Välkomna till Förintelsens minnesdag på Fredsmuseum i Uppsala den 27 januari

Romernas förintelse, Samudaripé, är föga känd och blygsamt dokumenterad. I samband med förintelsens minneshögtid den 27 januari, visas "Den okända förintelsen", en unik utställning, på Fredsmuseum, Uppsala Slott. Utställningen visar fotografier av överlevande romer från förintelselägren samt dokumentärfilmen Romska tårar. Utställningen och filmen handlar om deportationen av Rumänska romer till Transnistrien och om hur de lyckades ta sig tillbaka till Rumänien.

Filmen har gjorts av Fundatia Sociala Culturala och visades första gången i Sverige den 29 januari 2009.

27 januari 17.00 - Minneshögtid av förintelsens minnesdag, Vasasalen, Uppsala Slott

27 januari 18.00 - Invigning av utställningen "Den okända förintelsen", mingel och visning av filmen "Romska tårar"

För mer information gå in på www.fredsmuseum.se eller www.romaniglinda.se
Kontakt: info@fredsmuseum.se, Tel. 018-500008

Utställare och ägare av utställningen: É Romani Glinda. Utställningen genomförs i samarbete med Fredsmuseum i Uppsala

FRED&KRIG
FREDSMUSEUM

É Romani Glinda

Gunilla Lundgren, översättaren karin Löfdahl, regeringens attaché, Patrik Nilsson, Dr Ramakrishnans fru, barnboks-författaren Vera Rosenberry samt pristagaren själv.

Årets nobelpristagare i Rinkeby

Att det kommer en nobelpristagare till Rinkeby bibliotek varje år har blivit till en tradition och något som många ser fram emot under hela året. Det hela började 1988 när kulturvetaren Elly Berg kom på idén att göra ett häfte till Naguib Mahfouz, det årets litteraturprisvinnare. Allt sedan dess har barn och ungdomar i Rinkeby arbetat med Nobelpriset genom att skriva och teckna ett häfte till olika nobelpristagare och allt sedan dess har en nobelprisvinnare besökt barnen och fått uppleva ett svenskt luciafirande.

Den nobelpristagare som besökte barnen på biblioteket i år var Venkatraman Ramakrishnan, en av årets tre vinnare i kemi.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Rosario Ali Taikon

Eldsjälen framför allt bakom högtidligheten i Rinkeby är författaren Gunilla Lundgren som tillsammans med skribenten Lotta Silfverhielm varje år driver projektet till sitt slut. Det är nobelpristagaren i litteratur man riktar in sig på, men det är inte alltid de kan komma. I år var det alltså kemiprisvinnaren Venkatraman Ramakrishnan som antog utmaningen att komma till denna multikulturella del av Sverige.

– Det är nittonde gången som vi tar emot en nobelprisvinnare här på biblioteket i Rinkeby. Varje år är det nya klasser och nya lärare som är med och gör presentationen. I år är det klass 8 AC i Rinkebyskolan och klass 8 i Bredbyskolan som ligger bakom årets häfte. Det är underbart att ge dessa barn

denna möjlighet att växa upp med nobelpriset, sade Gunilla Lundgren.

I häftet görs alltid en översättning till vinnarens språk, som i år blev på tyska eftersom litteraturprisvinnaren var Herta Müller. För att visa på bredden av kulturen i Rinkeby hälsades pristagaren välkommen på tretton olika språk, bland annat på romanés, men i Rinkeby talas det cirka hundra olika språk.

– Vi gör studiebesök och studerar Alfred Nobel. Herta Müller kommer inte i år, men vi är lika glada för att vi har kemivinnaren Venkatraman Ramakrishnan här. Till er barn vill jag säga att det har varit så roligt och ni har varit så duktiga, sade Gunilla Lundgren.

Så som seden är varje år inleddes högtidligheten med ett luciatåg med barn

från Askebyskolan. Det är en härlig blandning av etniska tillhörigheter. Är det inte även muslimska tjejer som är med i vita huvudkläden? Vacker skönsång är det och stämningen är tät i det mörklagda biblioteket när barnens ljusa röster klingar ut i den sena eftermiddagen.

Sedan presenterar barnen sitt arbete för pristagaren. De berättar om Rinkeby och om sitt arbete med nobelpriset.

– Tack för att ni har bjudit in mig till denna dag, sade en glad Venkatraman Ramakrishnan. Jag är som ni vet en produkt av tre länder, född i Indien, studerat i USA och numera bor jag i England. Så det är trevligt att se en sådan internationell blandning.

På porträttet som barnen hade gjort av

Ett sant multikulturellt luciatåg underhöll med skönsång.

honom hade han skägg, vilket han inte har längre.

– Efter attackerna på World Trade Center 2001 var jag tvungen att raka bort skägget så att jag inte skulle bli stoppad på alla flygplatser hela tiden.

Den pojke som fick representera den romska befolkningen i Rinkeby och hälsa Venkatraman Ramakrishnan välkommen

på romanés var Petro Szoppe, släkt med den kände radioprofilen Adam Szoppe. Hur ser han på framtiden?

– Jag vill fortsätta på Spånga gymnasium, svarar han kortfattat. Kanske kan jag bli bilmekaniker.

Ibland är Petro med Adam och pratar i radion, men hans stora intresse är att spela fotboll som anfallare och hans före-

bild inom fotbollen är inte Zlatan som man skulle kunna tro utan Messi. Petro trivs i Rinkeby där hans pappa driver ett snickeri och hans mamma jobbar förebyggande mot droger. Han har tre bröder och en syster. Han är näst äldst.

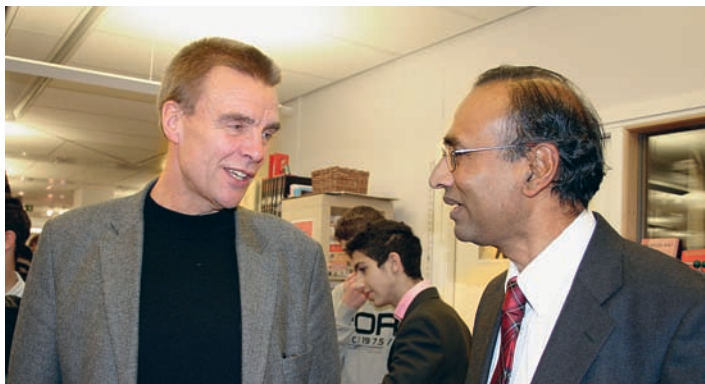
När vi lämnar biblioteket tar vi avsked av en mycket nöjd Gunilla Lundgren. Även detta år har allting klaffat.

Venkatraman Ramakrishnan tillsammans med Gunilla Lundgren.

Petro Szoppe.

Rinkebyskolans rektor Börje Ehrstrand tillsammans med pristagaren.

Initiativtagaren Elly Berg tillsammans med maken Elias Berg.

Ungersk Gulasch

Detta behövs för 8-10 personer

- 1 kg Nöt kött
- 5 st Gula lökar
- 4 st Vitlöksklyftor
- 6 st Selleristjälkar
- 2 st Stark färsk paprika
- 2 msk Paprikapulver
- 2 msk Brödkummin
- 1 tub Tomatpuré
- 3 st Morötter
- 4 st Köttbuljongs tärningar
- 5 st Paprikor
- 8 st Tärnade potatisar
- Olivolja och vatten
- Salt och peppar

Gör så här:

Skär köttet i 3 cm stora tärningar. Grovhacka löken, selleri och den starka paprikan. Behåll kärnorna om du vill ha extra stark gulasch. Fräs allt tillsammans med köttbitarna i olja i en stor tjockbottnad gryta. När köttet är brunt och löken mjuknat, tillsätt kummin, paprikapulver och tomatpuré. Späd sedan med buljongen.

Rensa paprikorna och dela hälften i små tärningar, hälften i större bitar. Lägg i tärningarna i grytan och låt sjuda under i ca en timme.

Skala och skiva potatisen och morötterna i kuber.

Lägg i potatisen, morötterna och de större paprikabitarna och låt det sjuda ytterligare 30 minuter. Smaka av med salt och peppar.

Smaklig måltid!

Ungrikísiko Gúlaš

Gado trubúl 8-10 ženénge

1 kg Guruvano mas
 5 st Galbune purumá
 4 st Sír
 6 st Selleri
 2 st Ito pipárka
 2 msk Mardí pipárka
 2 msk Kememágo
 1 tubo Ličardé peredeiči
 3 Morkojá
 4 st Buljónora
 5 st Paprika
 8 st Kolompíri
 lon thaj pipéri
 Olivésiko vulój thaj paj

Ker gadeá:

Šin o mas andé siné kotorá pe 3 centimetroá. Šin le purumá, é selleri thaj le itsi piperči ande sané kotorá. Te kames maj íto xabén, muk vi le semíntsi andre ande é tigája. Pek sa ande jekh than le masésa ande o vulój, ande jekh barí tigája.

Kana o mas la péski farba thaj le purumá kovlilé, maj tho o kememágo thaj le ličardé peredeiči. Šor andre o buljonó, thaj jekh thaj dopáš litra paj. Vužár andrál le baré piperči, šin pe dopáš ande siné kotorá, le kavér sá areslé oprál ande maj baré kotorá. Šor andré le siné kotorá anda é pipárka, thaj muk te čiról ande jekh časó.

Řánde le kolompíra thaj le morkojá, šin ande kotorá. Šor andre le kolompíra, morkojá thaj le maj baré šindé piperči. Muk te čiról ande 30 minutsi.

Te kamés hamisár jekh xumér thaj čiráv galúški.

Xan pe sastimaste!

**Te avél Baxtaló tumaro krečuno
 thai ó bers ó nevo!**

Avsändare

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

B**Porto
Betalt**

KALLELSE

Annonc

Er organisation/förening kallas till ett konstituerande sammanträde för att bilda en nationell paraplyorganisation som ska söka medlemskap i European Roma and Travellers Forum ERTF. Sammanträdet kommer att äga rum den 9 januari 2010 kl 14.00 på RKC/Romsk kultur center i Stockholm.

Bakgrund

Som många av er redan känner till har European Roma and Travellers Forum ERTF under sommaren skickat ut information om möjlighet att registrera sin romska förening/organisation hos dem. Kravet för att få bli medlem i ERTF är att varje land har bildat en paraplyorganisation. Den i sin tur ska välja sin delegat/delegater och suppleanter som ska representera sitt land. Nu har tiden kommit, om än sent. Under sommaren har ett antal romska organisationer anmält sitt intresse till ERTF och vi har nu fått tillbaka namnen på de organisationer som har registrerat sig och de blir härmed kallade till det konstituerande mötet i Stockholm för att bilda den paraplyorganisation som ska representera Sverige och dess föreningar.

Därför kallas ni organisationer och föreningar som i första hand har ansökt och lämnat er intresseanmälan till ERTF. Alla andra föreningar som vill, och är intresserade, är också välkomna att delta i bildandet av paraplyorganisationen som ska vara Sveriges kontaktyta mot European Roma and Travellers Forum i Strasbourg.

Efter bildandet av den nya paraplyorganisationen kommer vi att kalla till ett samrådsmöte där föreningarna stödjer och ansluter sig till den nya organisationen och samtidigt väljer en delegat och tre suppleanter till forumets plenarförsamling som kommer att ske den 23-25 februari 2010.

Under mötet i Stockholm kommer det även att diskuteras om möjligheten att etablera en nationell paraplyorganisation som i framtiden ska vara romernas språkrör till regeringen och andra internationella kontakter.

Den nationella paraplyorganisationen kommer att ge romerna en gemensam röst i det egna landet och kommer samtidigt att kunna ge legitimitet åt romernas företrädare. En sådan organisation kan underlätta dialogen och samarbetet med regeringen i landet. Den kan också komma att erkännas som regeringens partner vid hanteringen av frågor som rör romer.

För mer information kontakta

Stefano Kuzhikov, Delegat i plenarförsamlingen Tel: 042-10 78 98 e-post: stefano.kuzhikov@helsingborg.se

Lars Demetri, Representant för IREM (Internationella Romska Evangeliska Missionen)

Tel 0704-671 702 E-post: lars.demetri@romsktkultucentrum.se

Soraya Post, Styrelseledamot i ERTF Tel: 070-49 213 89 E-post: sorayapost@hotmail.com